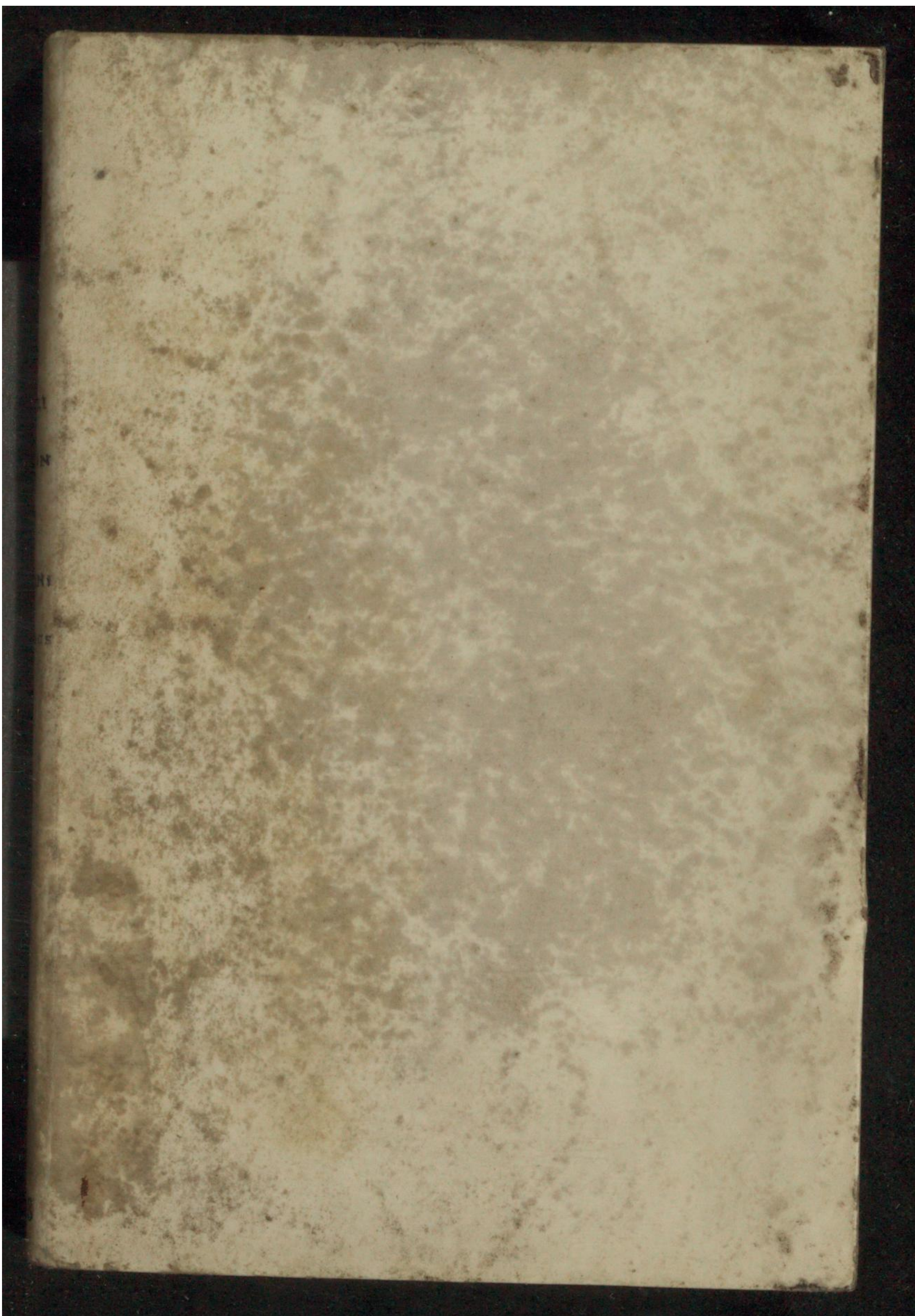
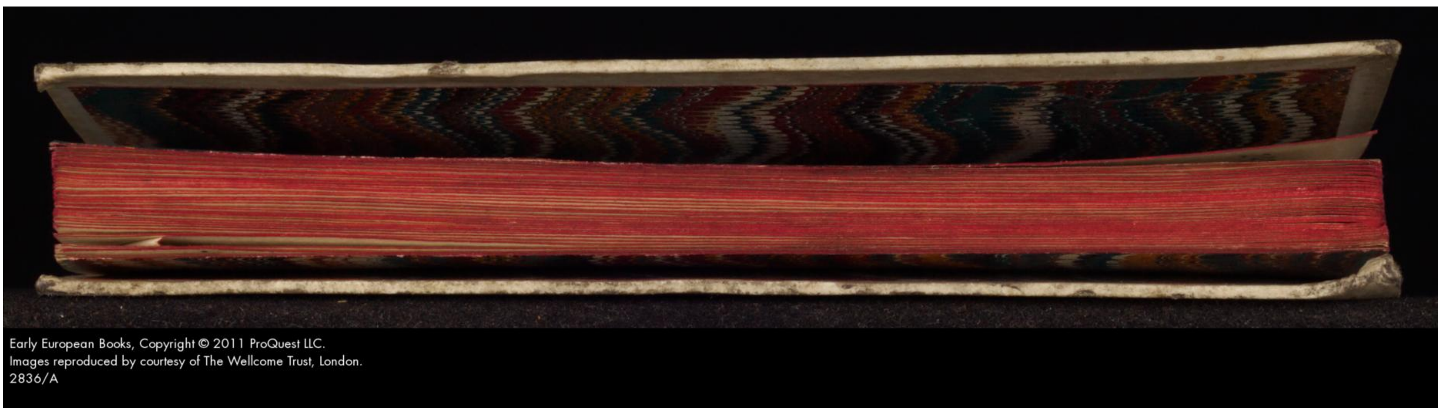
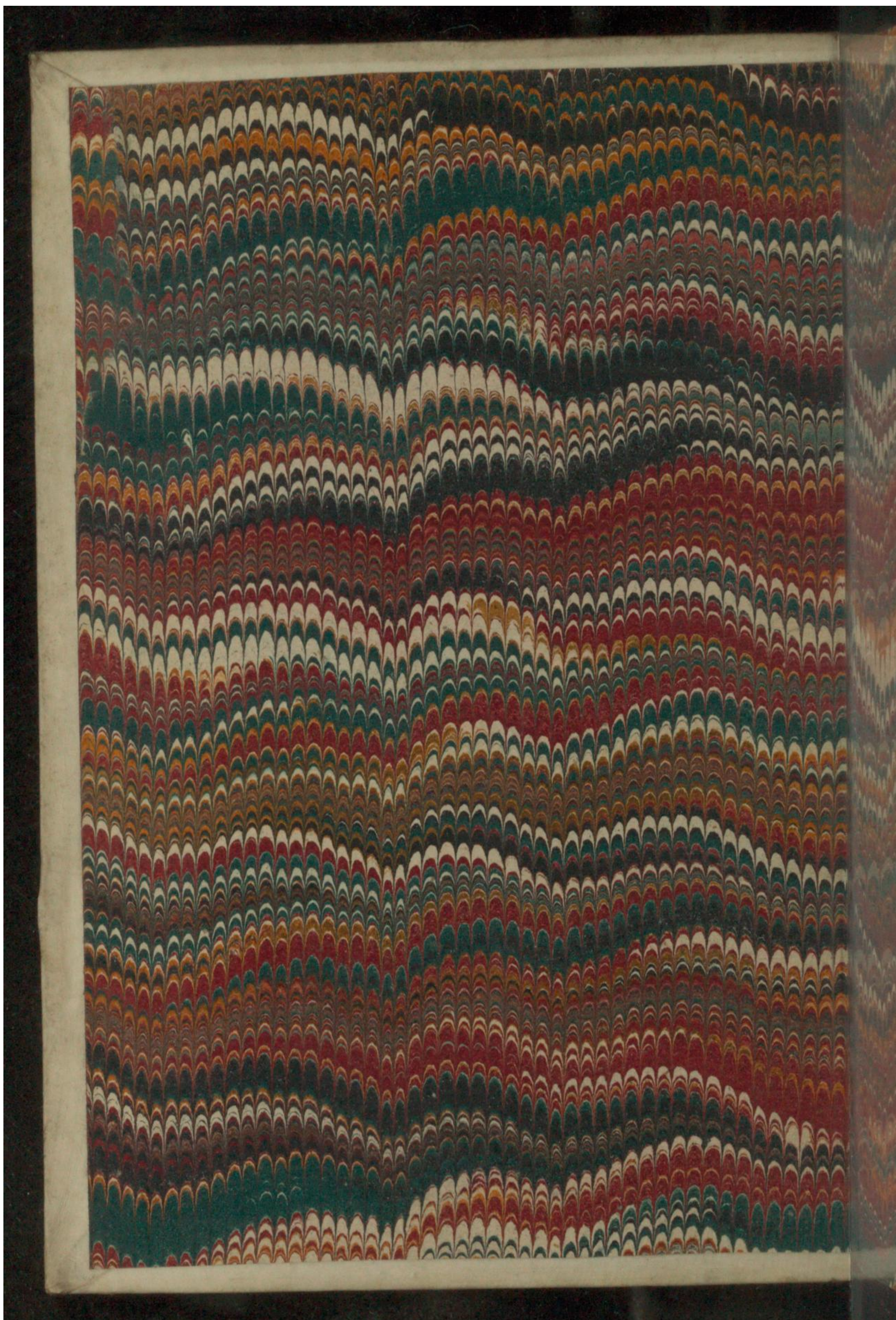

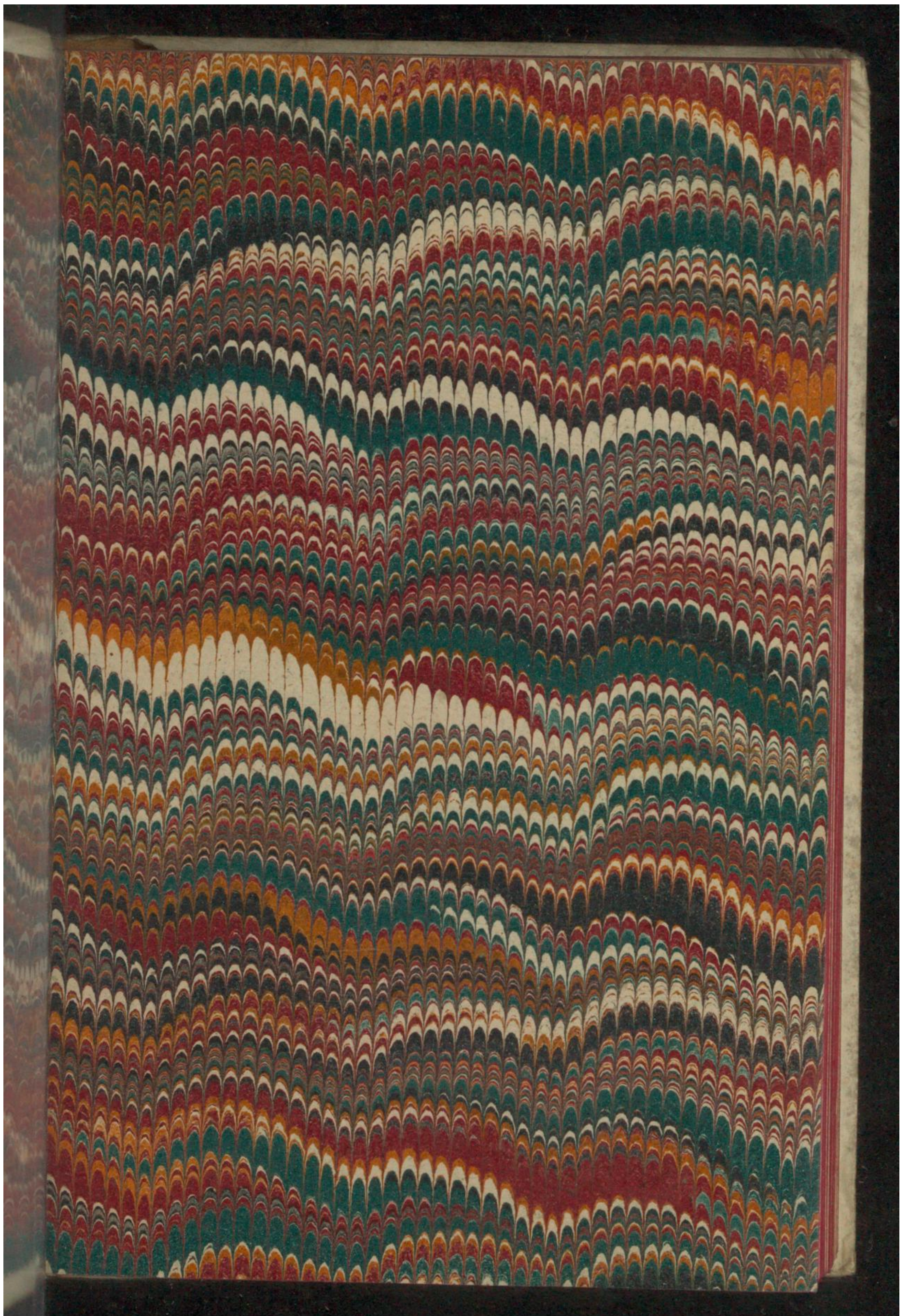

PAULI
IOVIN
DE
ROMANI
1528

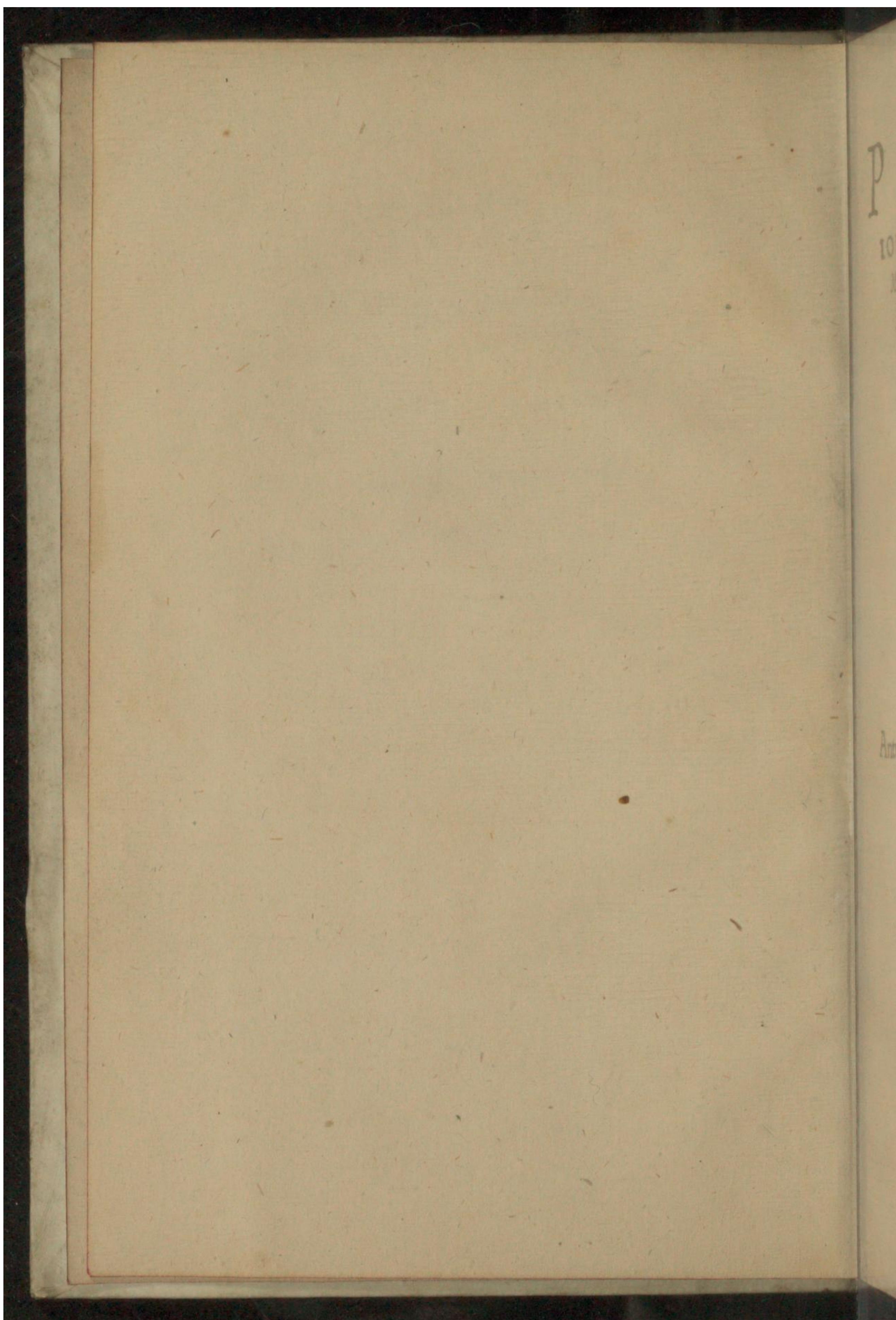
2836/A N. XXIV. b

Giovio

cf. le passage sur la découverte de l'Amérique au feuillet c_3

Inconnu à Harrisse

Brunet III 582

PAVLI
IOVII NOVOCOMENSIS
Medici de Romanis Piſcibus
Libellus, doctus, copio-
ſus & elegans, iam
recens æditus.

Antuerpiæ per Ioannem Grapheum
Anno. M. D. XXVIII.
Menſe Auguſto.

Cum Priuilegio Cæſareo,
ad Triennium.

Scripsit etiã de piscibus [illegible] franciscus
massarius et massarius Venetus, ut ait
prosper calentius in libello suo de [illegible]. [illegible]

PAVLI IOVII NOVOCO-
mensis Medici, de romanis piscibus Libellus, ad Ludouicum Bor-
bonium Cardinalem amplissimum.

SVades Reuerendissime ac Illustrissime Domine, qui etiam iure optimo cōpellere potes, ut ea literis tradam, quæ de Romanis piscibus erudite atq; subtiliter fuere disputata, quum te & Ioannē Lotharingum præclarißimi ingenii Cardinalē Clemens Pontifex familiari conuiuio, ueluti animū remissurus, hylariter excepisset. Res est cognitu, tractatuq; difficilis, cū propter infinitā ferè naturæ pisciū uarietatē, quæ me & plerosq; alios admodū curiosos hactenus irrito labore fatigauit, tū propter incredibilē scriptorū discrepantiam, q ex multiplici linguarū uarietate perpetuas huiusmodi studiis tenebras offuderunt. Quibus de causis neceße est, ut animus rei difficultate pmotus totū hoc munus, quod maioribus doctrinæ, exactiorisq; iudicii neruis esset extendendū, haud mediocriter reformidet. Sed ea est dignitas, amplitudoq; tua et morū suauitas cū singulari optimarū literarū cupiditate coniuncta, ut honoris mei uel gloriolæ, si qua ingenuis studiis parta est, iacturam planè facere, q̃ honestissimo desyderio tuo penitus deesse malim. Verū tu postea iudicaueris, an ego q rē tam

difficilis argumenti & maiorem omnino ingenij facultatem postulantis suscepi, impudentiæ culpa uacauerim, quũ eius nominis ueniam iam deprecer, ut officiosus & phumanus appareã. Proinde hũc libellũ ab acrioribus censoribus minus seuere iudicari uelim, quando eum festiua quadam hylaritate ueluti ludibundus, dũ multi p hæc Saturnalia, aleæ cæterisq; uoluptatibus uacarent, antiquis meis earũ rerum obseruationibus memoria repetitis, excogitauerim, & aliqua ex parte perfecerim. Eritq; hic male feriati hoĩs ingenuus labor, fortasse prælu-dium iusti, absolutiq; operis, si qui literis ac industria pollent, proposita oculis, & à me quasi p transennam commonstrata, accuratius contemplari, ac uberioribus interpretationibus illustrare uoluerĩt Ego certe hoc munere, & tibi in primis, et illis gratum fecisse uidebor, animusq; etiã meus tanq̃ amœniore diuerticulo recreatus ad institutas absoluendæ historiæ lucubrationes & firmior & alacrior reuertetur. Exibit enim in publicũ propediẽ huiusmodi laboriosissimi operis prima Decas nõ sine aliqua spe immortalitatis, & tũ quidẽ multo auctior & ornatior. si eam tibi et Francisco Regi tuo, quẽ liberalibus studiis delectari audiuimus, aliquando placuisse cognouero. Vale. Ex Vaticano. IIII. Calendas Aprilis. M. D. XXIIII.

LIBELLI DE PISCIBVS
Caput primum.

SIngulorum Piſcium nomina, naturamq; indagare, ſicuti infiniti prope laboris eſt, & doctrinæ haud mediocris, ita præſentis nõ erit inſtituti, quum Græci authores qui naturæ rerum abdita diligentiſſime perſcrutati ſunt, ſuáq; nomina ſingulis rebus indiderunt, de toto aquatilium genere uariis uoluminibus abũde conſcripſerint. Neq; ipſum Plinium ciuem meum penitus imitabor, qui ut Græcorum inuẽta Romanis literis exprimeret, tota natura ubiq; mirifice repræſentata, nõ modo concluſi maris, ac fluminum piſces, uerum etiam ipſas belluas toto oceano fugientes perſecutus eſt. Itaq; noſtrorum litorum finibus non abſcedam, atq; ii tantum Piſces, è quibus Romæ generoſa parantur obſonia, è Tyrrheno mari, fluuiis, ac lacubus Italiæ citabuntur. Neq; mirum curioſis eſſe debuerit, ſi quæ ueteres prodidere, noſtræ tempeſtatis piſcationi, omni ex parte, minime conſenſerint: Nam, et ſi eaſdem ſemper animantium ſpecies perpetuo naturæ ordine terra mariq; fuiſſe, nequaq̃ ſit dubitandum, multa tamen uariis de cauſis uariata, atq; immutata uidentur. Inſani ſiquidem principes quibus

opes ludibrio erant, ſicuti hominum, ita & piſcium colonias aliquando deduxere, ut luxuria in promptu haberet, quæ pauloante fruſtra concupiſſet, & nouos inde incolas ipſa litora mirarentur. Scarum enim illum prænobilem in Græcia piſcem, quē Ennius poëta, ob excellemtiam, Iouis cerebrum uocitabat, Optatus Tiberij Cæſaris libertus, ut ante eū Lucullus ceraſum, Campanis litoribus importauit, cuius ſobolem uel penitus interijſſe, uel, ut credi par eſt, longo patrij maris deſiderio abductum, in Græciam remeaſſe putamus. Acipenſer quoq; ille Regum menſis uſurpatus, & conuerſa in caput ſquammarum ſerie inſignis, eadem ratione, quod fortaſſe fuerit inquilinus, hac ætate proculdubio euanuit. Peregrinantur enim ſua ſponte piſces, ſæpiusq; natalibus locis demigrant, tædioq; litorum, uel ab innata laſciuia, ad quærendas nouas ſedes per immenſa pelagi ſpacia deferuntur. Nouos etiam piſces retibus exceptos piſcatores admirati ſunt, quos de extremis maris receſſibus, imisq; profundi gurgitibus prouenire, uel per Gaditanas fauces in mare noſtrum à uaſtiſsimo oceano irrumpere credendum eſt, ſicuti etiam certis annorum curriculis inuſitati generis aues è diuerſa terrarum regione in Italiam aduolaſſe traduntur. Multa quoq; piſcatoriæ artis inſtrumenta defecere, quū eius præcepta

aut per manus tradi, aut literarum memoriæ, intercidentibus ueterum libris, demandari nequiuerint, & contra, nouæ fraudes, aliæq; insidiæ à recentioribus sint excogitatæ, quæ res non mediocrē ad dinoscendos pisces difficultatem attulisse uidetur. ita ut existimare liceat quosdam pisces, uno argumento quod nusq̄ appareant, uitare retia, atq; astu nostrorū artes ludificari, aliquos uero frequētius, q̄ antiquis euenerit, capi, de quorum nomine nunc maxime dubitemus. Constat nonnullos pisces alias in nullo censu, quod mire principum gulæ placuissent, summam per aliquod tēpus publica quadā assentatione claritatē obtinuisse, qui postmodū extincta cum his regibus raritatis opinione, quū oēs saporē ipsum æquali ac libero totius populi iudicio metirentur, uilissimo demum pretio uenierunt. uti modo Merlucciæ plebeio admodū pisci Hadrianus Pontifex sicuti in administranda republica hebetis ingenii, uel deprauati iudicii, ita in esculētis insulsissimi gustus, supra mediocre pretium, ridente toto foro piscario, iam fecerat. Nec mirum esse debet, quum diuersum alii atq; alii palatum habeant, numerosioraq; obsonia mari petantur, q̄ terra, siquidem non modo uolucres, cæterasq; syluarū animantes fœcundissima maria gignunt, sed ex ipsis piscibus etiam instrumenta, stupenda uarietate, quæ ho

mines imitentur, in fabriles usus abunde præbeant nihil'q; animo concipi uel oculis uideri poßit, intra hoc cœlum, quo nos integimur, quod ipse Neptunnus pater, in opulentissimis profundi regnis nõ habeat & benigne largiatur. Sed & maior pisciũ copia, maior'q; uarietas, q̃ nunc conspicere contingat antiquitus Romæ uisebatur, quum in summo luxus fastigio peregrini pisces à remotissimis Ionii, Siculi'q; litoribus peterentur. ob id'q; expeditissimi myoparones essent instituti, quorum remigio quicqd Brundusij, Messanæ, Tarenti'q; excelleret, Romanis culinis protinus inferretur, eos'q; tum maxime sapidos pisces æstimarent, quos & maximo piscantium labore, & summis sumptibus quæsiuissent. Sed hoc certe parũ fuerit, Ionii incolas perforatis inclusos caueis captiuos trahere, adnitentibus'q; remis ac uelis longinqua uerrere maria, ut magnæ Græciæ obsonia non recentia modo, uerum adhuc spirantia Romani lurcones absumerent. Quũ in quibusdam Cæsaribus ea quoq; prurientis gulæ petulantia fuerit, ut in maritimis regionibus pisces fastidirent, quos postea in montanis, locis'q; mediterraneis quum essent, ueluti sordescente uenatiõe per dispositos equos & quidem multa timentium seruorum diligentia adduci curarent. Adinuentæ quoq; fuere Piscinæ, quas ad mare, insano quidem

ſumptu extruebant, ut ſæuientium aliquando uentorum rabies & hac quoq; hominũ induſtria uinceretur, nec caſtigari luxuria poſſet, etiã ſi Æolus atq; Neptunnus, cæteraq; Ponti numina, infenſa ac infeſta epulantibus eſſe uoluiſſent. Itaque nullo anno tempore, nulliſq; in locis, etiam à mari procul remotis, egregii Romanis menſis piſces defuere. Siquidẽ ſtudium eius rei, curamq; illam, inueterati gentis mores excoluerant, quando nulla uel frigidulo, ut poëtice dicam, digna equite cœna cenſeretur, quæ marinis dapibus caruiſſet. Nos uero contra, niſi lege coacti piſcibus ueſcimur, quum certis diebus uolucrem aut quadrupedem eſitaſſe, piaculum ſit. Ita ut, ſi animi religione ſoluerentur, nunq̃ profecto piſces ipſos, ſed capũ, perdicẽ ganeones, pro mulis, auratis, ac lupis ſectaturos appareat, atq; hos tantum fortaſſe, quũ gula quotidianis expleta ferculis, noua ſibi ad inuitandam famem diuerticula quæſiuerit. Tantumq; abeſt, ut piſces cupidius affectemus, ut quadragenis illis uerni ieiunii diebus, neq; deorum metu, neq; infamia permoti, aliquando ad uorandas carnes, deteſtanda cupiditate rapiamur. Quibus de cauſis effectum eſt, ut neglecta piſcatione, uetera piſcium nomina penitus exoleuerint. A noſtris enim uere tantum ipſo, enixe, certatimq; piſcantibus omnis generis piſces

 mini-

minime capiuntur. Etenim pisces pro uarietate temporum modo uagantur, modo latibula quærunt, in quibus se condant, neq; illorum captura est, nisi certis fere temporibus. Clupeæ ad prima statim ueris signa, quum Ciconiæ aduentant, subire Tyberim solent, inclinante uere, nusquam apparent. In Lario etiam lacu Pigus piscis ille clauis caligaribus insignis, ut Plinius refert, non alias unq̃ à me hoc etiam curiose quærente, conspici potuit, quàm Vergiliarũ ortu, quibus maxime diebus Turdi gregatim ab alpibus in uineta deuolare consueuerunt. Sed id præsertim in causa est, cur sæpius fallamur & difficillime uera ea uocabula deprehendamus, quod aliis atq; aliis nominibus diuersi litorum tractus (ut Plinianis utar uerbis) eosdem pisces appellent. Nec mirum, quum rem Romanam, ita uolentibus fatis, barbaræ nationes afflixerint, ipsaq; Europa externarum gentium repleta coloniis, iampridem ueras literas, & antiquam dignitatem amiserit.

De Capidolio. Caput II.

MAximus inter pisces qui hæc litora attingant, Capidolius ab Romanis appellatur. Vnum ex his, paucis ante annis, uasta corporis magnitudine, oculis ac dentibus truculentũ, irata maria ingentibus propulsum fluctibus humilia in ua-
da de

da detruſerunt non longe à Grauiſcis in ora Tu-ſcorum. Inhæſit multa reciprocantis pelagi iacta-tione fatigatus arenæ, quam pondere ſuo impetuq; ſulcauerat. Neq; inde ſua oppreſſus mole circuma gere ſeſe præ inertia aut euadere potuit, quum ma ria modo tantis inflata fluctibus, ſubſecuta tran-quillitate, fruſtra eluctantē frequentibus prægran dis caudæ flexibus, fugamq; in altum multo gemi-tu molientē, quieto, uadoſoq; in litore deſtituiſſent. Ergo perpetuis ueluti circumuallatus aggeribus crebro, multoq; reflatu indignabundus et expirans circumfuſis populis prædæ atq; ſpectaculo fuit, membratimq; ſecuribus cæſus & ſubditus prælis in lucernarum uſus liquorem præbuit. Tanta erat bel luæ uaſtitas, tantaq; eius dorſi altitudo, ut facile utrinq; pariter equitantibus mutuum aſpectum eri peret. Fuere miraculo ingentia oſſa in templorum ueſtibulis ſuſpenſa, & in his præſertim oculorum receptacula, quæ orbem prægrandis dolii æquabāt. Sed ea res mox in prodigium uerſa eſt, ſicuti triſti admodum euentu ſtatim apparuit. quum enim æſti ui ſoles fœda putreſcentis belluæ uiſcera feruori-bus excitata ſanie corrupiſſent, quanquā aggeſta materia teterrimi odoris faſtidio cremaretur, bre ui tamen adeo fœtido, noxioq; uapore regionem ſuapte natura peſtilentem infecit, ut ea inauditi

ſpecta

ſpectaculi uoluptas multis incolarum funeribus eo autumno conſtiterit. Non multis quoq; ante annis alia eiuſdem generis bellua non longe ab Arni fluminis oſtio, ſæuiente auſtri flatibus tempeſtate, uadis illiſa eſt, quam morbo ac ſenio multaq; agitatione confectam ſimilis accolarum concurſus diſſecuit, extractisque ad ſpectaculum coſtis, ſpinæque Sphondylis, continuo concremauit, ne graui eo halitu aer adfectus inſalubrior redderetur. Capidolium à Plinio Orcam uocatum eſſe crediderim, quã ſpectante populo Romano Claudius Cæſar Oſtienſi in portu longo plagarum ordine concluſam, ueluti maximo in circo, uel ipſa Naumachia, Prætoriana claſſe inuectus, circũfuſoq; milite, expugnauit atq; confecit, nec minore quidem ſpectaculi gloria, q̃ antea ſerpentem ad Bagradam Attilius Regulus admotis caſtris & directis catapultis atq; baliſtis oppreſſerit. Orcæ cum Balænis continenter bella gerunt, & toto oceano cruentiſſimis inter ſe præliis dimicant, utræq; Gaditanũ fretum aliquando ingrediuntur. Eſt & in oceano cetarii generis Rota, quam uidit Luſitana claſſis, dum extremum Æthiopiæ promontorium ſuperaret, geminas dorſo rotas geſtare uidebatur, ad earum ſimilitudinem quæ frumentarias molas impellente uento editioribus in locis circũducunt. Extimuere tantæ belluæ

congressum periti nautæ, qui modo ignoti maris immensos fluctus, certáq; pericula contempserant, satiusq; uisum conuersis uelis fugam capere, q̃ expectare belluam terribili fragore uasta, spumosáq; maria proscindentẽ, & superbo fremitu ueluti conspectis hostibus prælium cientem. Neq; eam terruere excussa nauibus tormenta, quorum boatibns ea maria resonabant, fugientesq; proculdubio immanis bellua uastis mæandris adnatando fuisset consecuta, uentis, ac uelis celeritate cedentibus, nisi mirabunda substitisset. quippe quæ perpetuam intendentibus fugam satis gloriosa insectatione, uictoriam expressisse uideretur. Conspicitur & Physiter piscis extra columnas herculeas, Flator ab Latinis appellatus, qui frequenti reflatu præaltas undas euomere solet: ita ut procul nauigiorum uela ob spumantis aquæ candorem appareant. Eæ belluæ superiore biennio quibusdã Cæsarianis è Britania in Hispaniam traiicientibus magnum terrorem incussere, quum Gallorum nauigia ea uelorum specie è longinquo repræsentassent, qui tum ardente bello, ea maria infestis classibus obsidebãt. Sed iam oceano suas belluas relinquamus, quum fercula mensarum potius, quàm naturæ maris tam multa miracula simus narraturi.

De boue

De boue bellua & Canicula.

Caput. III.

SEd anteꝗ ad eos pisces, qui conuiuiis inferuntur, proposito ordine ueniamus, Bos ille ingẽtis latiq; corporis natantium hominũ deuorator, minime erit prætereundus. Is admirabili calliditate in mari nostro grassatur, portusq; & exculta ædificiis litora sæpius frequẽtat, inde occultus et quasi torpens simulata segnitia natantes adoritur. Bendinellus Saulus Cardinalis sæpius referre solebat, se admodum adolescentẽ cum aliis eius ætatis sodalibus natandi studio, non longe à portu in mare altius prouectum, in huiusmodi belluam incidisse, quæ sedato ac maxime tranquillo in mari quieta & immobilis distincte, atq; pspicue uisebatur, cuius aspectu adeo expauerit, ut timore præpediente ab solita natandi peritia pene destitutus, ægre se receperit. Æthiopem uero qui peregregius erat urinator quiq; ipsis adolescentibus corpora eorũ ac animos maris periculis paulatim insuefaciendo, natandi artem tradebat, subsidenti in insidiis belluæ obuiũ celeri natatu prodiisse, siue ut pauentium mẽtes, eius monstri incursu consternatas, despecto periculo confirmaret, uel ut ipse ad referendum miraculum belluæ effigiẽ propius intueretur. Sed belluam prædæ intentam illum temere adnatantẽ immani exce

ptum

ptum hiatu confestim deuorasse, neq; alia infeliciter pereuntis Æthiopis ædita signa, præter spumā cruentam, agitato in mari ebullientem, ita ut prius multiplici & peracuta dentiū serie confixus, q̄ deuoratus esse crederetur. Oppianus homicidam bouem elegantissime descripsit, cuius sententia a Lippo pulcherrimis uersibus latine tralata est, quum cæteri authores de hoc nullam ferè mentionē fecissent. Est & infesta natantibus ipsa Canicula, quæ mortiferis potius dentibus mordicus homines dilacerat, q̄ deuoret, quū capite tantū sæua castigatum habeat uentrem & in prælongam ac tenuē exeat caudam, cuius astus, naturamq; multo simul metu, multaq; audacia memorabilē, si referre conarer, insulsissime facerem, quum Plinius incomparabili elegantia breuitateq;, ut miri eius ingenii mos fuit, suo loco eam expresserit.

De Sturione. Caput. IIII.

EX omnibus piscibus, qui lautioribus apponuntur mensis, nullus est toto mari, uel amnibus ipso Sturione procerior atq; sapidior. Siquidem ubiq; terrarū & maximū pretium & summā dignitatem hac ætate semper obtinuit. Maria hūc gignunt, sed eum flumina maxime nobilitant, pinguescit enim dulcium aquarū haustu, subagrestemq; illum saporē exuit, qui prææalto in mari concipitur.

Magnos amnes perquam libenter subit, propterea in Nilo, Tanai, & Danubio, Padoq; fluminibus maxime reperitur. Caput eius rostratum est, & ad effigiẽ quadratæ pyramidis protensum. Os illi est sine maxillis, sine dentibus diuersum penitus ab reliquorum piscium forma, idq; sub mento in ipsa prope iuguli parte ad similitudinẽ fistulæ harundineæ rotundum, semperq; patens, & chartilagineũ & summe candidum, cuius hiatũ in procerioribus hasta brachii crassitudine haud facile impleret. Cæterum totum caput dura potius, & callosa chartilagine, q̃ certis ossibus constat, quod ex lento quodam, & præpingui mucore concretũ esse uidetur. Naribus autem omnino quæ illi pertenues sunt supra rostrum, refrigerantur, quum branchiis oĩno latis careant, & si quam hauriendo recipit aquam, illam eodẽ prono ore statim regerit. Toto autẽ dorso crassiores quædam squamæ ossea duritie certo numero, ordineq; distinctæ, intercurrente spinæ acie ad elegantiam eminent, uti in magnificentioribus ualuis hodie uidemus, quas ferrei atq; inaurati claui certa serie confixi decentissime figurant cæteræ corporis partes cuticulari & scabro admodum operimento potius q̃ perpetuis squamis teguntur, idq; ad subuiridis atriq; coloris speciem. Quo nomine autẽ ab antiquis Sturio fuerit appellatus

latus, haud facile diuinauerim, quando grauissimi nostræ tempestatis scriptores uariis sententiis inter se dissentiant, quæ quidẽ magno etiam interuallo a ueritate discrepant. Et has quidem sententias uanis innixas coniecturis aliquanto facilius erit confutare, q̃ uerum, certumq; nomen celebratissimi piscis in medium afferre. Satis tamen fuerit, curiosos de alienis erroribus admonuisse, ut aliud ipsi accõmodatius ac melius inuestigent, si nos fortaße minus proprium nomen inueniße uidebimur. Rhaphael Volaterranus, qui laboriosissimũ cunctis de rebus uolumen condidit, arbitratus est eum hodie Sturionem esse, qui apud Græcos Labrax, apud Latinos uero Lupus fuerit, cuius opinionem pleriq; Romanæ Academiæ proceres & ante alios Thomas Phædrus & Portius Camillus omnibus conuiuiis probauerunt, his maxime adducti argumẽtis, quod Lupus Tyberinus longe omniũ piscium apud Romanos esset laudatissimus, & is maxime qui cloacas urbis intraret, atq; inter duos pontes caperetur, qua una modo conditione Sturiones oĩm iudicio summam saporis commendationẽ accipiant, sicuti eos Horatius & Iuuenalis, itemq; M. Varro & Plinius et Macrobius celebrarint, referre etiã ad prisci nominis coniecturam, Sturiones hodie a nostris piscatoribus, Lupos appellari, solereq; eos

 capto

capto eo piſce, quum retia trahunt, clariore uoce præ lætitia, lupi nomen ingeminare. Quæ coniecturæ multis rationibus mihi admodum friuolæ uidentur, quum id genus argumenti apud Dialecticos fallaciſſimum ſit: lupi Tyberini ſunt delicatiſſimi, ſed Sturiones Tyberini ſunt delicatiſſimi, igitur Sturiones ſunt lupi. In hoc enim non comparatur totum luporum genus cum aliis piſcibus, ſed eorum qui in Tyberi capiuntur, ab his qui in alto degant mari, differentia exprimitur. Ridiculum enim eſſet etiam apud mediocriter intelligentes, paraſitos Lacciam, Spigolam, atq; Lampetram in Tyberi pariter captos, q mox latine nominabuntur, uno prælato Sturione in ſecundis dignitatis gradibus collocare, quum Sturio non ſemper ſit gratiſſimus, ut pote qui in mediis tantum ſolſtitii feruoribus laudetur. Pogius doctioris Pogii filius in ſenectute nō modo eruditus, ſed uſq; ad iracundiam in conditura ferculorum moroſus, & uehemens paraſitus, quum Sturionem apud antiquos Lupum fuiſſe & ipſe crederet, in pontificiis quas maxime ſectabatur, cœnis, dicere ſolebat, ueteres inſulſum habuiſſe palatum, quod tantopere Lupum celebraſſent, eum enim carnes habere cum præduras, tum multa glutinoſioris ſucci exuberantia inſuaueis, quæ prius appetentes ſatient & expleant, quàm delectent. Propterea

pterea non domini, sed familiæ potius mensis apponendum esse censebat, uno tantum excepto capite, cuius elixi & leucophago conditi, latebras & recessus omnes ipse furcula simul ac digitis auidißime scrutabatur. Sed ne in refellendis eorum argumentis nimium immoremur, dicamus Lupum alium esse piscem à Sturione, Spigolam uulgari nomine nuncupatum, quo probato, Sturionem illis sine nomine relinquemus. Spigola hodie apud Romanos est, qui in Venetia Varollus, Lùpacius in Liguria, in Hetruria Araneus, & Lupus in Hispania uocitatur. Romanus inter Tyberinos captus pontes, omnium consensu palmam obtinet, constat enim piscatorum testimonio, qui pluris illum q̃ in alto captum mari, lautorũ obsonatoribus uendunt. Is admodum uorax subire cloacas solet, & mediæ cryptas intrare Suburræ, ut ait Iuuenalis, circa sterquilinia, & eiecticias sordes moratur, obuia quæq; deuorat, nec piscibus ullis, uel corruptissimis escis parcit, paucis ante mensibus quum in foro piscario ingens Spigola exenteraretur, oblongus serpens in uentre repertus est. Quibus de causis in Tyberi mirum in modum pinguescit & adolescit, nec abnuerim etiam Sturiones subire amnẽ, & pinguioribus aquis gaudere, eosq; tanto sapidiores esse, quanto magis à maris litoribus recesserint.

rint. Sed hac ratione Lupus & Sturio idem esse minime probatur, quum utraq; differentia ambobus æque conueniat. subire enim amnem Tyberinum, & ea pastione gaudere atq; pinguescere, propriũ potius Spigolæ, q̃ Sturionis esse uidetur. quoniam nõ comparamus Sturionẽ in alto captum, cum eo quẽ in Vrbe expiscamur, quum nunq̃ fere Sturio uel certe rarissime in præalto mari capiatur, ut piscatorum testimoniis clare deprehendimus, at contra Spigola & ex alto mari & ex amne Tyberi quotidie hamis uel retibus extrahatur. Ita ut Horatiũ id innuisse clare admodum existimemus, quũ dicit:

Vnde datum sentis, Lupus hic Tyberinus an alto
Captus hiet, pontesne inter iactatus, an amnis
Hostia sub Tusci, laudas insane trilibrem
Mulũ, in singula quẽ minuas pulmenta necesse est,
Ducit te species uideo, quid pertinet ergo
Proceros odisse Lupos? quia scilicet illis
Maiorẽ natura modum dedit, his breue pondus.
Ieiunus stomachus raro uulgaria temnit.

Patet igitur Lupos capi & in alto, & inter pontes, quod euidentissime in Spigolis hodie contingit. Facit etiam ad coniecturam non contemnendam, illud, captus hiet: quis enim unq̃ Sturionem uidit biantem, quũ os sub rostro habeat, & immobile & angustum, quodq; nullo uel uertebræ, uel ductilis

man

mandibulæ beneficio dilatari poteſt, in Spigola autem ſit repandum & latum, uti ſemper in ipſis uidemus, ſoleantq; ad elegantiam obſonatores malo Arancio laſſatas illas hiantis oris maxillas adimplere. Neque illud obſtiterit, quod dicere ſolebat Amiterninus pertinax grammaticus, qui perpetuas cum ſyllabis lites exercuit, Horatium ſcilicet dixiße proceros odiſſe Lupos, ut ſignificaret paruos maioribus eße præſtantiores, quod adamußim Sturionibus ipſis congruere uideatur, quando Lurcones & diligentiſſimi quiq; Ganeonum paruos Sturiones, quos Porcelletas appellent, repudiatis maioribus conſectentur. Plurimum enim à Poetæ ſenſibus bonus ille grammaticus aberrabat: Nam Horatius proceros Lupos cum ſeipſis minoribus non comparauit, ſed cum Mulis trilibribus, ſicuti paulo poſt apertiſſime declarat, dicens maiorem à natura modum Lupis eſſe datum, qui Mulis parum creſcentibus ſit denegatus : uerum is tum egregie & magno quidem cum ioco, quum ſuperbe contenderet, à nobis coarguebatur : interrogantibus enim quem nam antiquitus piſcem fuiſſe Spigolam putaret, quam adeo libenter ipſe edere ſoleret, ſi Lupus Sturio eße diceretur, reſpondebat illam eſſe Squillam, ridendo quidem errore, ut in proprio capite de Squilla quum de Iuuenalis uerſibus agetur, diffu

ſe narrabimus. Sed id me plurimum mouet, quod Spigola hodie in Hiſpania Lupus appelletur, quæ una terrarum latinam linguam magna ex parte in corruptam conſeruauit, ipſiq; Ligures proximum latino eius piſcis nomen pronuncient. Cæterum ad tollendam huius quæſtionis ambiguitatem, Ariſtotelis ſententiam adducemus: ait enim Lupum eſſe ſquamigerum & quaternis pinnis innatare. quæ differentiæ ipſum Sturionem excludere uidentur, quum non ſquamis, ſed cute potius aſpera contegatur, nec quaternis pinnis ad natandi uſum inſtruatur. Præterea Galenus in tertio de Alimentis, Lupum ait, ſubtiliorem generare ſanguinem, & propterea cum perdicis carnibus quadam ſimilitudine conuenire, quod nemo ſanus Medicus Sturioni attribuere audebit, quum craſſum potius humorē ad generet, & ualde lentum, quod uiſcoſum dicunt, ipſiſq; aptius adultæ uitulæ carnibus, q̄ perdicum leuiſſimis pulpis æquiperetur. Cornelius quoq; Celſus ad corroborandā Galeni authoritatem, Lupum & Mulum inter piſces leuioris eſſe alimenti apertiſsime dicit, quod & noſtra quoq; experientia cotidie comprobatur. Porro ipſe diuus Ambroſius in Hexahemero, teneritudinem in Lupo mirifice laudat, ſicuti Plinius in eodem molliciem extollit, quum nec Sturionis præteneræ ſint carnes,

&

& Luporum longe tenerrimæ consensu omnium habeantur. Putauere etiam Plinium quum Lupos à candore lanarum lanatos dictos asserat, de Sturione intelligere uoluisse, q, Sturionum carnes plurimum albicare uideantur, quasi Lupi uel argentearum squamarum candore uel summo illa lactearũ carnium albore, cæteros omneis pisces non superẽt Illud quoq; Martialis.

Laneus euganei Lupus excipit ora Timaui,

Eorum opinionem aperte redarguit, quoniam Timauus flumen in finibus Aquileiensiũ, cuius ostia celebrata à Virgilio, hodie magna ex parte extenuata, oblimataq; sunt, Sturiones nõ habet, q tamẽ Varollis & Troctis abũdat. Quod si dicatur Martialem pro Timauo Medoacum, qui hodie Patauinorum Brenta est, accipere uoluisse, eadem ratiõe respondemus, quum Brenta manifeste, aut nullos, aut certe paucissimos, & quidem minutulos Sturiones ferat, ita ut Martialis celebraturus Sturionẽ insulse admodum ad Timauum recurrisse uideatur quum in propinquo Padum haberet, & sua magnitudine insignem & multa Sturionum copia longe clarissimum. Ad certiorem quoq; opinionis nostræ fidem pertinere uidetur, id quod à piscatoribus nõ sine miraculo de Spigolis hodie recitatur, quos ut hamo hæserint, statim discurrere magno nixu, dilatareq;

tareq; uulnera referunt, ut hamorum insidiæ excarnificato sponte gutture excidant, atq; eo modo in libertatē se uendicare, id quod distincte Plinius ipse Aristotelem secutus commemorat. Ex aduerso autem constat, Sturiones solis retibus capi, nunquā uero hamis, præsertim si cubito maiores fuerint, eosq; piscatores referunt, magno impetu plagarum sæpe maculas dilatare & abrumpere consueuisse, proptereaq; accidere, ut hamis non capiantur, quoniam Sturiones lambendo, sugendoq; potius, q̃ uorando, inepto ad escam corripiendam ore ipso sine controuersia alantur. Cæterum id me plurimū admonet, ut Lupum Sturionem esse non posse certissime credam, quoniam & Lupi omnium ferme scriptorum testimonio, & Spigolæ hodie, hamorum lineas dentibus serratis abrodere soleant, quod Sturiones ipsos, quum dentibus manifeste careant, efficere posse nemo sanus affirmauerit. Extat quoq; apud Columellam dictum illud Philippi admodum luxuriosum, qui apud hospitem Caßino in oppido Lupum sibi in cœna appositū gustabundus expuit, addens, peream, inquit, nisi piscem putaui, quasi uellet innuere, solos Tyberinos Lupos piscis nomine dignos esse, cæteros autem Lupos inter quisquilias potius q̃ inter pisces esse reponendos. ex quo ego plane coniicio, illum Lupum Sturionem esse minime

me potuiſſe, quando eius tractus amnes, qui ſunt in Caßinate agro, & in Arpinatium finibus, Sturiones non ferant. Quisnam autem fuerit ille Lupus M. Philippi palato ingratus, docebimus, quum de Troctis agetur. Secunda opinio de nomine Sturionis Franciſcum Philelphum principem habuit, in qua etiam nunc quoſdā è noſtris Tranſpadanis exoletæ admodum eruditionis, eſſe uideo. Is ut erat inter imperitos audax, utpote qui rudi illa tempeſtate Græcarum literarum notitia clarus atq; inſignis euaſerat, Sturionem latine eſſe Attilum, pluribus per totam Italiam epiſtolis ſuper ea re conſcriptis diuulgauit, indoctos appellans non ſine uerborum contumelia, qui ſecus ac ipſe crederet, de ui eius uocabuli ſentire uoluißent: ſed tantum abeſt, ut uerum nomen inuenerit, ut ipſe dum alios inſcitiæ bonarum literarum arguere contendit, in alium aliquanto grauiorem errorem pueriliter ſit lapſus. Scribit enim Sturionem nullo modo Lupum eſſe, quoniam Lupus ſine controuerſia, is hodie ſit piſcis, qui ab omnibus Lucius appellatur, quoniam lycos græce, Lupus ſit, qui poſtmodum immutata litera in Lucium, deprauantibus latinis abierit. exprimitq; Philelphus effigiem illius Lucii oblongi piſcis, extenti capitis & oris maxime denticulati, qui furuas per tranſuerſum faſcias habet, dorſum

item atrum et uentrem admodum candidum, quiq; amnibus ac lacubus totius Italiæ maxime sit familiaris, quasi præproperus senex non animaduerterit Lupum quadrupedem lycum, piscem uero Labraca, à suis Græcis appellari. Sed per deos immortales, quæ nam insania fuerit, Lupos tantopere ab omnibus authoribus commendatos, dicere eosdem esse, qui uulgo Lucii uocitentur, quum Lucii plebeia potius inter obsonia censeantur, quàm Romæ nobilium usurpentur mensis. ita ut nunquam, nisi in summa marinorum penuria, sicut aliquando accidit piscatione tempestatibus sublata, in mensam ueniant, & id tum etiam ad honestandam potius patinam, ut dicunt, quàm ad conuiuas eo edulio conciliandos. Dicebat Pogius Lucio, etiam ex Cimino lacu, & ei quidem præpingui nullam unquã inesse gratiam, nisi quum solus in maxima conuiuarũ inedia prandiis apponeretur. miror quoq; tantæ lectionis hominem apud Ausonium ea carmina minime lectitasse, quibus Lucius ignobilis piscis alius à Lupo, apud Belgas & Britanos frequens nominatur, ut proprio capite de Lucio mox dicemus. Neq; mirum esse debet, si Lucius apud antiquos parum celebratus esse uideatur, quum paucos præter unum Ausonium, authores curiosus etiam lector sit inuenturus, qui de lacuum & fluuiorum

pisci-

piſcibus fecerint mentionem, quando lupum inter marinos piſces, qui tamen flumina ſubeant, ab omnibus adnumerari, Lucium uero nunquam intrare maria, uno totius Europæ conſenſu manifeſtiſſime conſtet. Cæterum Philelphus Sturionem antiquitus fuiſſe Attilum aſſerebat, unius Plinii authoritati innixus, qui in nono naturalis hiſtoriæ quum de Thynnorũ magnitudine loqueretur, dicit: Sunt & in quibuſdam amnibus haud minores, Sylurus in Nilo, Eſos in Rheno, Attilus in Pado inertia pingueſcens, ad mille aliquando libras cathenato captus hamo, nec niſi boum iugis extractus. Quibus adductus uerbis, Attilum non poſſe eſſe alium à Sturione putauit, quum Sturiones illos prægrandes, qui in Pado caperentur, piſcium eius amnis longe maximos arbitraretur, quod manifeſte falſiſſimum eſt. Nam Attilus is eſt, qui à Ferrarienſibus Adelus ſeruato antiquiore uocabulo nuncupatur, piſcis inquam ipſo Sturione amplior, & effigie, ſapore, pretio, & tota fere natura ab eo diſsimilis, atq; adeo diuerſus, ut in prouerbium, Ferrariæ uenerit, quũ duas inter ſe res maxime diſtãtes ſignificare uolunt, eas ſic differre, ut Sturionem ab Attilo dicant. uti nuper nobis etiam confirmauit Ferrarienſium legatio, ab Alfonſo Ateſtino ad Clenentẽ Pontificem miſſa, cuius erant principes Caſellius
celeber

item atrum et uentrem admodum candidum, quicq; amnibus ac lacubus totius Italiæ maxime sit familiaris, quasi præproperus senex non animaduerterit Lupum quadrupedem lycum, piscem uero Labraca, à suis Græcis appellari. Sed per deos immortales, quæ nam insania fuerit, Lupos tantopere ab omnibus authoribus commendatos, dicere eosdem esse, qui uulgo Lucii uocitentur, quum Lucii plebeia potius inter obsonia censeantur, quàm Romæ nobilium usurpentur mensis. ita ut nunquam, nisi in summa marinorum penuria, sicut aliquando accidit piscatione tempestatibus sublata, in mensam ueniant, & id tum etiam ad honestandam potius patinam, ut dicunt, quàm ad conuiuas eo edulio conciliandos. Dicebat Pogius Lucio, etiam ex Cimino lacu, & ei quidem præpingui nullam unquã inesse gratiam, nisi quum solus in maxima conuiuarũ inedia prandiis apponeretur. miror quoq; tantæ lectionis hominem apud Ausonium ea carmina minime lectitasse, quibus Lucius ignobilis piscis alius à Lupo, apud Belgas & Britanos frequens nominatur, ut proprio capite de Lucio mox dicemus. Neq; mirum esse debet, si Lucius apud antiquos parum celebratus esse uideatur, quum paucos præter unum Ausonium, authores curiosus etiam lector sit inuenturus, qui de lacuum & fluuiorum pisci-

piſcibus fecerint mentionem, quando lupum inter marinos piſces, qui tamen flumina ſubeant, ab omnibus adnumerari, Lucium uero nunquam intrare maria, uno totius Europæ conſenſu manifeſtiſſime conſtet. Cæterum Philelphus Sturionem antiquitus fuiſſe Attilum aſſerebat, unius Plinii authoritati innixus, qui in nono naturalis hiſtoriæ quum de Thynnorū magnitudine loqueretur, dicit: Sunt & in quibuſdam amnibus haud minores, Sylurus in Nilo, Eſos in Rheno, Attilus in Pado inertia pingueſcens, ad mille aliquando libras cathenato captus hamo, nec niſi boum iugis extractus. Quibus adductus uerbis, Attilum non poſſe eſſe alium à Sturione putauit, quum Sturiones illos prægrandes, qui in Pado caperentur, piſcium eius amnis longe maximos arbitraretur, quod manifeſte falſiſſimum eſt. Nam Attilus is eſt, qui à Ferrarienſibus Adelus ſeruato antiquiore uocabulo nuncupatur, piſcis inquam ipſo Sturione amplior, & effigie, ſapore, pretio, & tota fere natura ab eo diſſimilis, atq; adeo diuerſus, ut in prouerbium, Ferrariæ uenerit, quū duas inter ſe res maxime diſtātes ſignificare uolunt, eas ſic differre, ut Sturionem ab Attilo dicant. uti nuper nobis etiam confirmauit Ferrarienſium legatio, ab Alfonſo Ateſtino ad Clenentē Pontificem miſſa, cuius erant principes Caſellius celeber

celeber iureconsultus, & Antonius Costabilius grandæuus senex usu rerum, & uitæ splendore insignis. Tertia opinio Sturionẽ apud Plinium Torsionem fuiße affirmat, cuius præcipuum authorem Theodorum Gazam extitisse complures arbitrãtur eam paucis ante annis acerrime defendebat Longolius Gallus singularis doctrinæ iuuenis, & q procul dubio summum latinæ eloquentiæ fastigium fuißet adeptus, nisi mors immatura eũ in medio optimorum studiorum cursu sustulisset. Adducebatur ea maxime ratione, quod Plinium uidebat Sturionis formam atq; naturam in capite de Torsionibus expreßisse, quum dicit: Delphinorũ similitudinem habent, qui uocantur Torsiones, distant & tristitia quidem aspectus, abest enim illa lasciuia, maxime tamen rostris canicularum maleficentia assimilati, horũ enim uerborũ testimonio: Sturiones iidẽ qui Torsiones esse uidebantur, atq; ea præsertim coniectura quod, quum minorem q̃ in Delphinis uideamus, cum aspectu ipso, tũ natatu lasciuiã præseferant, etiam fistulam habeant, uti in Delphinis cõspicitur, quanquã diuerso modo à natura sit indita Nam Delphini per suam expirant et refrigerãtur fistulam, ea autẽ pro ore Sturiones utuntur, quum uti supra diximus, & per nares & paruas branchias aërem pro uitalibus refrigerandis attrahant

Nouitium

Nouitiumq; hoc Sturionis nomen, antiquo Torsionis uocabulo plurimū alludere, ipse Longolius arbitraretur. Quibus adductus argumentis Theodorus Gaza, ut erat in transferendis Græcorum sensibus, Plinianorum uerborum obseruator atq; imitator diligentissimus, apud Aristotelem in octauo de historia animalium Phocenam, Tursionē uerterit, ueluti ab ipso Plinio uocabulum mutuatus. Cæterum si bona cum uenia bonis mortuis licet refragari, nos docebimus Theodorum Torsionē pro Sturione nequaquā accepisse, uel si acceperit, plurimū errauisse, Plinium quoq; per Torsionē ipsum quē nunc quærimus, Sturionem significare minime uoluisse. Si quidē Gaza quum Aristotelem latine interpretaretur dicentem in octauo de historiis animalium: In ponto fera nulla est, præter Delphinū & Phocenam. pro phocena Tursionē dixit, quem Phocenam sciebat ab Aristotele inter uiuiparos pisces esse connumeratū, quum Aristoteles alios piscium esse ouiparos, alios autē uiuiparos. i. qui catulos parerent, dixisset. Nemo autē adeo imperitus est, ut nesciat Sturiones esse ouiparos, ut ex cotidiano esu deprehenditur, & ex salsamētis Cauiariis quæ ex ouis Sturionū sine controuersia conficiuntur. Neq; enim credendū est, tantæ eruditionis ac diligentiæ hominē, uti fuit Theodorus, adeo pueriliter

riliter

riliter fuisse hallucinatum, præsertim quum hunc ipsum locum aliter à Plinio fuisse conuersum animaduerteret, qui pro Phocena non Torsionem, sed uitulum marinum substituerit, ut diligenter Hermolaus in castigatiōibus annotauit. Præterea apud Aristotelem Phocena Sturio esse non potest, quū in sexto de natura animalium ubi eius effigiem exprimit, clarissime dicat Phocenas omnino carere branchiis, sed branchiarum loco fistulam habere, q̧ Sturionibus minime accidit, quoniam præter fistulam oris, uti diximus, branchias manifeste habent, quanq̃ paruas & angustas, si illas tantæ molis pisci comparemus, ita ut Sturio nullo modo Phocena esse possit. Subiungit quoq; Aristoteles Phocenā nasci in Ponto, quod de Sturione minime dixisset, quando Sturiones omnibus ferè in maribus facile reperiantur, magnamq; eorum copiā insignes fluuii alant, siue in mare nostrum, siue in ipsum oceanum euoluantur. Quod uero Plinius Torsionem, Sturionē esse putauerit, minime crediderim uel hoc uno argumento, quod Sturionis & magnitudine & frequentia, & ipso deniq; pretio admodū celebrati piscis, ab ipso Plinio nullam præterq̃ hoc uno in loco, mentionem factam esse uideamus, quum uel minimos & in eduliis etiam prædamnatos pisces, non modo in nono peculiari aquatilium libro, sed

in aliis

in aliis obiter locis sæpius nominet, atq; depingat. Vnde putandum est Plinii Torsiones, sicuti Aristoteles asserebat, in Ponto Euxino potissimũ uersari, nec temere per alia maria, extra Hellesponti, Thracii ue Bosphori angustias euagari. Porrò Plinius: si uerba Aristotelis consideremus, pro phocena Torsionem intellexisse uidetur, qui Torsio eodem teste maleficus est, quoniam canicularum rostris assimiletur, & ipsa quoq; phocena ab Aristo tele ueluti maxime malefica feræ nomine nuncupatur. Sed Sturio quomodo maleficus esse possit, non uideo, quum dentibus omnino careat, sic fortasse à natura formatus quoniam piscibus non alatur. Ridiculum enim eße dicere Sturionẽ in pisces grassari per ipsam tantum lasciuiam: Nam magni pisces alios persecuntur, ut interemptis ueluti proprio pabulo uescantur. Sed ut hanc inueteratam de Torsione opinionẽ penitus conuellamus, paulopost alium a Torsione & quidem sæpius ab ipso Plinio celebratum piscem Sturionem esse monstrabimus.
Quarta opinio Hermolai Barbari fuit uiri nobilissimorum studiorum gloria insignis, qui rogatus sententiam in tanta eruditorum dissensione, ꝑ epistolam Paulo Cortesio respondit: Sturionem antiquitus Hyccam fuiße, ex testimonio Athenæi hac coniectura adductus, quod Hycca porcum significet

ſignificet, Sturionem autem porcelletam, quũ præſertim ſit paruus, appellari à noſtris magna eius nominis cõformitate. Nihil enim melius hactenus inuenerat Hermolaus, utpote q ingenioſus & prudens ineptas iam de Lupo, Attilo ac Torſione opiniones repudiarat. Potuit eum mouere Ambroſius q in Dominica paſſione dicit, Gutto ſiue Gulo Porcellum amat, ut comedat, quaſi per Porcellum Ambroſius Hyccã expreſſerit, et in Hexahemero ait Iudæos marinis porcis ueſci, qbus terreſtribus non ueſcantur. Sed hæc coniectura frigida admodũ uidetur, quum alius ſit in mari Porcus piſcis diuerſus à Sturione, hodieq; plures obeſi piſces & qui præpingue abdomen habent Porci a piſcatoribus appellentur, ſicuti Thynnum a Strabone & a Polybio porcum appellatum eſſe uidemus. Cæterum ipſe Hermolaus in Corollario quod Dioſcoridis interpretationibus appendit Iulidas ait uocatos eſſe porcos, q tamẽ longe diuerſiſsimi ſint a Sturionibus, Syagrim quoq; piſcẽ appellari potuiſse a nomine ſuis. Atheneus quoq;, qui Hyccam authoritate Callimachi ſacrum ueluti ob ſaporis excellentiam appellari dicit, mentionẽ de alio piſce intulit quem hyn, id eſt, ſuem uel aprũ nuncuparint. Alii etiam Græcorum Porcum marinũ Pſammatida uel Pſammitin cognominatum putant, ut clare appareat

reat Hermolaum, Hyccam Sturionem esse, pro constanti in ea epistola affirmare minime debuisse, præsertim quum in castigationibus Plinianis, & in ipso corollario, de nomine Sturionis plurimum ambigere uideatur. Quem modo Tomum Thurianũ posse esse dicat à Thuriis oppido Italiæ in Brutiorum ora, ut ipse opinatur dictum, alludente uocabuli similitudine. præsertim quum Athenæus asserat Tomum Thurianum in Italia delicatissimũ esse obsonium, modo eum putet esse Galeotem uel Xyphiam Strabonis authoritate, modo eum dictum fuisse affirmet Scyllam & Lamiam & Carchariã, ad extremum uero tot nominum diuersitate perplexus fateatur, uel Sturionem antiquitus his appellationibus uocitatum esse, uel sic dictum à Thuriano Tomo delicatissimo obsonio, quod tantopere à Græcis celebretur. Sed illud me præsertim mouet quod nemo authorum quos legerim, præter unum Athenæum de Hycca pariter & Tomo Thuriano fecerit mentionem, quando Sturio celebratissimus piscis, ut sæpius dixi, certo claroq; nomine fuerit appellandus. Verum hæc nostra inuenta, quæ ludendo excogitauimus, in bonam partem à lectoribus accipi uelim, atq; eo animi candore quo scripsimus à doctioribus perpendi. non enim is sum, qui obtrectationi alienæ laudis eruditior uideri uelim,

quum ulla in parte cum his, quos supra redargui, uel ingenio, uel eruditione minime sim conferendus. Igitur in tanta eruditorum altercatione licebit & mihi propriam attulisse opinionem, ita tamē ut cum præfatione prius attester, me tamdiu in ea sententia permansurum, donec aliud, quod magis arriserit, diligentiores inuenerint. Dicamus igitur Sturionem ab antiquis Silurum fuisse appellatum, quem pro Glani Theodorus apud Aristotelem interpretatur, sed de hoc, quum plures apud me certiores sint coniecturæ, hoc uno tamen maxime argumento adducor, ut Sturionem opiner esse Silurum, quoniā mirum hercle uideatur, quod hac ætate, quis nam piscium antiquitus Silurus fuerit, penitus ignoremus, qui adeo in mari ac fluuiis testimonio Aristotelis, Plinii, Athenæi, & Ausonii sit celebratus, ex aduerso autem de Sturionis antiquo nomine plurimum dubitemus, qui sit omnium fere totius orbis fluuiorum incola longe notissimus. Neq; enim credendum est, ueteres adeo insulsi fuisse gustus, ut arbitremur eos Sturionem minime cognouisse, aut Silurum ipsum ueluti aliquo naturæ defectu, tota eius generis extincta sobole, penitus euanuisse. Silurus authore Plinio atq; Ausonio fluuiatilis pariter ac marinus est, & quidem prægrandis, sed præcipua magnitudine in Nilo et Gan

ge ue

ge ueluti amnium maximis. cæterum carne prædulci, nullis ossibus uel spinis intersitis, rostro itē, caudaq́; Delphino simillimus, ita ut compellare eos libeat, qui propterea Torsionē Sturionem esse uolebant, quod effigie ac rostro Delphinis assimilaretur Id uero me etiam plurimum mouet, quod in Nilo, Borysthene, atq; Danubio, uti Plinius de Siluris ait etiam nunc frequentißimos Sturiones esse cognoscamus: Nam in omnibus Nili ostiis & superius prope Memphim Ægypti Sturionem expiscantur. In Borysthene uero, qui hodie Neper est amnis, Phasiq; & in ipso Tanai apud Tanam emporium tanta eorum est copia, ut cætariæ ibi institutæ sint officinæ, in quibus ea salsamenta ex Sturionū ouis salitis, quæ Cauiaria dicimus, itēq; ipsa Schinalia ex summo Sturionis spinali dorso, sale, fumoq́; inueterata conficiantur. In Danubio autem adeo frequentes sunt, & magni, ut ex eo minores etiā amnes subeant, qui in ipsum influunt, sicuti Drauā, Sauum, & Tybiscum, & ut mirum non sit eos etiam Menim amnem subire, sicuti Plinius ait, propter Lisboum, in quo Siluri, ut in Danubio, innatantes equos deprimant. Menim autē cum Hermolao eū amnem esse putauerim, qui alio nomine dicitur Oenus. is Sueuorum gentē è Vindelicia ab Austris, qui Norici sunt, diuidit, Danubioq́; miscetur, ita ut

ab Istro Istrionem piscem hunc esse dictum putem quo in amne sit insignis, ut hodie uidemus & Athenæo placet. qui Silurum Istrianum siue Danubianum honoris atq; excellentiæ causa ubiq; nominauit. Sed audiamus Ausonium de Siluro in Mosella canentem, qui ignobiles etiam Tincas minime præteriit:

Nunc pecus æquoreum celebrabere magne Silure
Quem uelut actæo perductum tergora oliuo
Amnicolam delphina reor, sic per freta magnum
Laberis, & longi uix corporis agmina soluis
Aut breuibus defensa uadis, aut fluminis uluis,
Aut quum tranquillos moliris in amne meatus
Te uirides ripæ, te cærula turba natantum
Te liquidæ mirantur aquæ. diffunditur alueo
Æstus, & extremi procurrunt margine fluctus
Talis atlantiaco quondam balæna profundo.

Quid enim certius notari, exprimi ue potuit his uersibus q̃ pro Sturione Silurus? qui & magnus & fluuialis pariter ac marinus, & Delphino similis ac ipso tergore uerum olei colorem referre uideatur. conueniunt profecto hæc omnia Sturioni & quidem adamussim, ita ut necesse sit, eos qui id negauerint, & afferre aliquem magnum piscem ex his fluminibus pro Siluro, qui sit à Sturione diuersus, & alium ostendere apud Ausonium per quem

Poeta

Poëta Sturionem uoluerit demonstrare. Non enim credibile est, eum q minimos quosq; fluuiatiles propria nomenclatura persecutus est, ipsum Sturionē proculdubio uel sua magnitudine, uel dignitate amnicolarum regem adeo somniculose præteriisse. Illud quoq; opinioni nostræ aliqua ex parte suffragatur, quod in Canariæ insulæ amnibus (ea ad Atlanticum uergit oceanū) multi ac optimi Sturiones piscatione capiantur, uti Hispani, Lusitaniq; referunt. qui dum nouas incogniti orbis terras inusitata ac admirabili nauigatione per immensum oceanū quærunt, Fortunatis insulis aquationis gratia quotidie applicant. Cuius Canariæ amnes ipse Plinius Siluris abundare cōmemorat, neq; mirum est, quum is piscis omnium magnorum amnium sit familiaris, uti in Thamesi Britaniæ, aliisq; amnibus qui in oceanum erumpunt, manifeste conspicimus. Hispania autē omnis Sturionē, Sulium appellat, ita ut parū ea uox à Siluro q item & Sulius dicitur, abesse uideatur. Quando, ut ante dictum est, una terrarū Hispania ueterē Romanæ linguæ sonū, atq; ipsa uocabula nō sine rubore dediscētis Italiæ retinuerit. Quomodo autē Siluri in Sturiones abierint, nuper docuit, & quidem, ut arbitror, felicissime inuenit Michael Syluius apud Clementem Pontificē Lusitaniæ regis legatus, q uti est optima

rum literarum atq; omnis antiquitatis ſcientiſſimus, teſtatur Sulios longe optimos, omniũ confeſſione in Aſturia reperiri, unde Aſturiões dicti ſint, ueluti ab regione nobiliſſimos producente nouum cognomentum, uetere repudiato nomine retuliſſe uideantur. Diuus quoq; Ambroſius opinioni huic noſtræ aſtipulatur, quum dicit Silurus de aliorum piſcium uermibus uiuit. Sturiones namq; uti diximus, grandiuſculos piſces deuorare nequeunt, quũ ore ſub roſtro a natura conſtituto, non facile niſi minutiſſimos corripiant, & propterea ſolis ſuctionibus nutriantur, ut etiam Albertus magnus aſſerit, apparetq; hodie in his euiſceratis, in quorum uentriculo qui peranguſtus eſt, nunq̃ deuorati piſces reperiantur. Subdit tamen Ambroſius, inutilis ſæpe præda piſcantium, ut uideatur in æduliis Silurum minime commendare, ſed ego, in, ſyllabam temere à librariis additam putauerim. ſiquidem Silurus apud Athenæũ dicitur ſapidiſſimus, quũ enim Latum piſcem Siculo in mari frequentẽ uellet laudare, a carnis candore, ſuauitateq; eũ Danubiano Siluro comparauit, neq; illud Plinii parum conuenire Sturioni autumauerim, quum dicit Silurus carne prædulci, nullis oßibus, ſpiniſue interſitis, quũ Sturionẽ habere oſſa manifeſte appareat. Exiſtimo enim Plinium intelligere uoluiſſe Silurum una

tantum perpetua, qua traiicitur, ſpina eſſe conten tum, nullasq; ſubinde ſpinas (uti in aliis accidit) a ſphondylis oriri, quibus tota caro, corporisq; am bitus ueluti coſtis ſæpiatur, delicatæq; illæ pulpæ multo cum faſtidio, tum periculo comedentium con tineantur. Cæterum, uti ego arbitror, Sturiones nõ eo in pretio fuere antiquioribus, uti noſtris tempo ribus uidemus, ſiue quod eius caro per ſe dura & multo mucore pinguedinis repleta celeriter ſui deſiderium primis menſæ congreſſibus auferat, ſiue quod pergrauis, ac moleſta tenuioribus ſtomachis eſſe deprehendatur: Videtur & nonnullis Iuuena lem, uilem omnino piſcem Silurum annotaſſe, quũ dixit: Vendere municipes fracta de merce Siluros ſed uenditorẽ potius uilem q̃ mercẽ ipſam, hoc eſt, Criſpinum ab Ægypto, Iuuenalem innuiſſe credide rim, qui Siluros fractos, id eſt, membratim cæſos, uti hodie uidemus, aliquando in humiliore fortuna uenditarit. Quo in loco Iuuenalis, Georgius Merula oculatiſſimus grammaticus Siluros non eſſe multum abſimiles à Sturionibus arbitratur, utpote qui iam animaduerterat illos qui Lupum, Attilũ ue, Torſionemq; & Hyccam Sturionem dicerent, a ueritate plurimũ erraviſſe. Quantum autẽ pertinet ad piſcis naturam, dicimus eum tarde cõcoqui & propterea ex eius excretionibus multam gene-

rari pituitam. Vitium eius carnis aliqua ex parte tolleretur, si in tabellas pollicis digiti crassitudine secaretur, torrereturq; in craticula & quidem ex præcepto Galeni, oleo, sale, acetoq; leni, atq; iterata aspergine inditis, sed qui palato potius, q̃ stomacho studere uidentur, elixum eum cum leucophago passim comedunt. Is quum toto ferè capiatur anni circuitu, æstate tamen adulta longe probatissimus æstimatur. Siluri felle cum Attico melle permisto suffusos bouum oculos ueteres inungebant, ut Aetius affirmat, qui medicæ artis præcepta Græco sermone conscripsit. Sed id potius ex eius humoris acredine, q̃ ab occultiore Siluri piscis proprietate prouenire putauerim, quum etiam ex felle quadrupedum ac uolucrũ & inter alias Perdicum, ægris hominum oculis nota collyria iniicere soleamus.

De Vmbrina Caput V.

SEcundum Siluros Sciæna è grandibus primã saporis obtinet claritatem. Eam M. Varro et Columella Vmbram appellãt, quã et Ennius quoq; celebrauit, ut ex Apuleio deprehẽditur dũ ait:
Melanurum, Turdũ, Merulãq; Vmbrãq; marinã.
Hæc tota latioribus squamis integitur, denticulata est, et Aristotelis, Pliniiq; authoritate in capite lapidẽ habere consueuit, agilis est & plurimum uorax. Propterea Ausonius ait, celer Vmbra natatu capitur

capitur cum Siluris frequenter circa ostia fluuiorum & in alto etiam, quod Siluris non contingit, ipsa quoq; canicularibus diebus pinguescit, pariq; fere pretio cum Siluris æstatis tempore uenundatur, eam hodie Romani Vmbrinam uocant. capita Vmbrarum, sicuti & Silurorum Triumuiris rei Romanæ Conseruatoribus dono dantur, qui piscatores inueterata quadam consuetudine eorum capitum tributi nomine uectigales fecerunt. Capiti enim summa inest gratia, authoritate etiam Archestrati, qui in parandis obsoniis, quod eorū ingeniosissimus esset artifex, Dædalus à Græcis appellabatur. Is Vmbrini capitis nobilē quandam conditurā ut apud Athenæum uidere est, multis carminibus expressit. propterea hodie etiam quū pretio parari non possint, gulosi ea capita q̄ auidissime consectantur. Extat adhuc in ore quorundam facetorū ridēda fabula de T. Tamisio, qui Romanis aulicisq; salibus erat insignis, sed gulæ adeo prostitutæ, ut infamis haberetur. Is quum p seruū, q in foro piscario in eam curam intētus excubare solebat, ingētis Vmbrinæ caput Triumuiris delatū esse cognouisset in Capitolium protinus ascendit, ut simulato apud magistratum negotio, sermoneq; de industria protracto, prandium captaret. Verum illud Triumuiri iam Riario Cardinali donandum decreue-

rant, ita Tamisius quum limine curiæ efferri ingenti, coronataq; patina caput illud nobile conspexisset, primo deceptus cōsilio, illud subsecutus est præmisso seruo, qui uestigiis deferentium ministrorū insisteret. Nec multo post quum Riarianis ædibus inferretur, bene habet, salua res est, inquit Tamisius opipare excipiemur: erat. n. in primis mensæ Riarianæ, quæ longe omnium semper lautissima fuit, familiaris. At Riarius, ut erat natura munificus, maximū, inquit, hoc Triumuirale caput maximo debetur Cardinali, statimq; Federico Sanseuerino proceritatis admirandæ Cardinali transmittitur, colligit extemplo togam Tamisius, Riarium intēpestiuæ munificentiæ incusans, in mulamq; resilit, et munus ad Sanseuerinianam domum consequitur. Idē pari liberalitate facit Federicus, caputque ipsum splendidis exornatum uerbis aurataq; illatū patina Chisio publicano ditissimo deferri iubet, qđ ei multo ære alieno grauibusq; usuris obstrictus erat. Volitat tertia iam spe auidam frustratus gulā æstuans Tamisius, festinabundusq; incalescente iam die in transtyberinos hortos quos ipse Chisius magnificentissimos extruebat, contendit. Ibiq; fessus admodum & multo sudore madidus quod grauis erat abdominis, quarto a fortuna decipitur, quippe qui Chisium caput illud recentibus floribus redi-

mitum

mitum adamato Scorto cui ab forma, eruditisq; illecebris Imperiæ cognomen fuit, ut extemplo defer retur curantem reperit. Flectit itaq; indignabundus habenas retro, nec tamen subiratus gulæ, quæ herculeos labores attulerat & ad Imperiam iam multo sole Sixtini Pontis semitam exurente adeqtat. Ad extremum anhelantis gulæ ea uis atq; libido fuit, ut qui per totam urbem fuerat raptatus, idē & togatus & senex cū scorto admirante noui hominis aduentum, nullo pudore discubuerit, sic ut mirari desinamus Apitium, qui ut ait Athenæus, cū Linterni Astacos cancros piscaretur, audissetque longe maximos & nobilissimos in litore Aphrico reperiri, eo propere stimulante gula, insigni nauigio delatus est. Statimq; prius q̄ in terram descenderet, occurrentibus ibi piscatoribus cum Astacis, quod famæ expectationiq; minime respondissent, protinus cōuersis uelis, nec salutata quidem Aphrica, in Italiam ad grandiores Astacos sit reuersus. Cæterum eadem prope Vmbrinæ ac Siluro carniū conditio, utræq; enim, ut diximus, non mediocre imbecillioribus stomachis negotiū facere cōsueuerūt.

De Thynno Caput. VI.

THynni multitudine sua omnibus litoribus sunt noti, gregatim uagantur, ob id in Euripis maxima eorum est captura. Irrumpunt Maio

mense

menſe in mare noſtrum ab Atlantico Oceano co- gentibus Xyphiis, hoc eſt, Spathis piſcibus, q telo à roſtris prominente inſtructi eos toto mari perſe quuntur. Simpliciſſimi ſunt piſcium, propterea uel inanibus terriculamentis acti facile uadis atq; lito ribus intruduntur, eo modo Gaditanus populus in- finitam eorũ multitudinẽ magno quæſtu ſolenniq; ſpectaculo retibus extrahit. Saturantur inde cap- torum recentibus pulpis circumfuſæ gentes, reli- qua illorum multitudo cetariis infertur, ſaliturq;. aſſeruati uero membratim cadis celebri mercimo- nio p omnem fere Europam diffunduntur. uerum ſolo abdomine ualent, quæ pars à Romanis Taren tellum dicitur, quod etiã Tarentino in ſinu, ubi opi ma piſciũ oĩm captura eſt, Thynni ſale aſſeruẽtur, reliquæ corporis partes, utpote quæ pingui ſucco admodũ careant, in ignobilis populi uſum ueniunt, quæ Melandrya à Plinio nuncupantur. Primus ab ipſo ſtatim ouo Thynnorũ fœtus Cordylla dicitur qui mox in Limarias euadit, ex Limariis autẽ ado leſcentibus Pelamides fiunt, ſic à Luto dictæ, quas nũc etiam Palamias uocamus. quũ uero Pelamides pedalẽ exceſſere magnitudinem, in Thynnos abeũt Porrò ex Thynnis (ut Athenæo placet authorita- te Soſtrati) quũ in ſummum excreuerint, Orcyni infeſti cæteris piſcibus efficiũtur. Adeo enim Thyn

ni au

ni augentur, ut Plinii testimonio caudæ eorum latitudinis duorum cubitorũ reperiantur, qui postea quindecim talentis pependerint. Sed huic opinioni aduersari uidetur Aristoteles, quũ asseueret Thynnos biennio uitam finire. idq; esse compertũ uerisimili admodũ ratione, quoniam certo anno cum piscatoribus Limariæ defecissent, Thynni etiam sequenti anno defecerunt, ueluti omnibus ferme captis Limariis nullæ reliquæ superfuerint, quæ in Thynnos adolescere potuerint, ita ut credã Thynnos biennii ætate excedentes aliis nominibus appellari, ut Orcynus & Pompilus nauigiorũ comes quẽ de genere Thynnorum esse Plinius arbitratur Circa ortum caniculæ Oestrum patiuntur, parua animante sub pinnis aculeũ infigente, quo dolore incitati nauigia plerumq; transuolant. Idẽ accidit Xyphiis, quos modo nominaui. Capiuntur ii circa Zephyrium quod extremũ est Italiæ promontoriũ Spartiuentum a nautis hodie nuncupatũ. Retulit Ioannes Marius Cataneus Nouariensis multarũ literarũ notitia insignis, q Locrẽsi in litore Xyphiorũ piscatiõi interfuit, eos tãta esse ingenii docilitate, ut græcanicũ sermonẽ, quo ille magnæ Greciæ tractus utitur, ab Italico distinguere uideãtur, idq; admirandis argumẽtis deprehendi, quum Græcas uoces minime reformident, ad Italicarum uero sonum

num

num repente diffugiant, quod complures Brutii testati sunt. Ii in Oceano Indico, in tantam augētur magnitudinem, ut ualidißimis rostris Lusitanarum nauium latera ad sesquipalmum aliquando perforarint. Xyphii bonitate & pretio Siluris fermè sunt æquales, uerum hæc litora raro adeunt, uelutiq; perpetuis maris æstibus ut in freto accidit Siculo, gaudere uideantur: propterea Xyphii forma, ut in aliis fiet piscibus, pictura non exprimetur, qđ eum uidere hactenus mihi nō contigerit. Sed Thynni pariter ac Xyphii, quum Oestrum patiuntur, ueluti noxii damnantur mensis. Cæterum Thynni eximie pinguescunt, adeo ut porci iure ipso nuncupētur, cum etiam, ut Polybius tradit, in profundis litoribus, uti porci solent, glandibus uescātur. Thynni recenti pulpa iuxta uentrem, ipsoq; pingui sumine, sicuti palato grati, ita stomachis languidioribus, quibus nauseam pariunt, ualde inimici. circa uero dorsum & caudam contraria ratione, quēadmodum ab nimia ariditate parum delectant, ita superfluo nudati humore minus officiunt. Falconius Etruscus plebeius ganeo, sed eruditioris gulæ, quū in Hispania cetariis præesset, nouū ac sapidissimū obsonii genus è Thynnorum uentre cōmentus est, circunciso abdomine umbilicos enucleando, et sale, acetoq; et feniculo inclusos cadulis condiendo, ita

ut mox

ut mox id cibarii genus pleriq; appeterent, ac propter iucunditatem mirarentur, quē modo ut inutilem ex officinis euerrere cōſueuiſſent. Sed in uniuerſum ſaliti Thynni, ſicuti uim alleuandi intermortui guſtus mirificam habent, ita multa bile aggenerata, ſanguinem incendere, iecinoraq́; adurere conſueuerūt. Recentes pulpæ rectiſſime coquuntur in uino corſicano & oleo, pipere etiam cum cepis minutatim cæſis ſuperaddito, quod genus condimenti Azeminum Ligures uocant. Pelamides autem multum nutriunt & urinam cient, ſed tarde coquuntur authore Athenæo, qui tamen eas ſalitas ſtomachis conferre teſtatur. At Thynnorum iecinoribus mira proprietas ineſſe traditur ad prohibendam puerorum lanuginē, improbo quidē Mangonum inuento, qui quū mares caſtrare, dirū atq; crudele nimis ducerent, ipſa tamē uirilitatis initia retardare, ueluti propoſita pleniore libidine contendebant.

De Lechia Caput. VII.

EST & alius generoſus piſcis magnitudine atq; colore medius inter Thynnum & Vmbram, quem Romani pariter et Ligures Lechiam appellant. Eam aliqui Centrinam antiqtus fuiſſe arbitrantur, quoniam pugnaciſſima ſit & atris ſolidioribusq; aculeis, quanq̄ non omnino lōgis circa

dorſum

dorsum armata, ut Oppianus de Centrina expresserit. At Lechia corio integitur minime squameo, sicuti in Thynnis uidemus, sed leui & splendido, quod argenteum est, & cœruleo colore perfusum, caudæ uero pinna crescentis lunæ figuram efficit, concaua illa rotunditate ad circini ductum effigiata. Eius etiam generis, quæ latiorem habet uentrem, uulgo piscatores Lopidam & alium Lopida aliquanto minorem Stellam appellant. Ego Lechiam antiquitus fuisse Amiam putauerim, quã Plinius cum Thynnis exire Pontum asserit. nam tota specie maxime Thynnis cognata esse uidetur, & Oppianus audaces Amias appellat, quas comparat Thynnis, & inire prælia cum Delphinis dicit. Aristoteles quoq; Amias carniuoras esse, & serratos habere dentes, branchiasq; contectas testatur quæ branchiæ adeo patulæ mihi minime uidentur in Lechia uti in aliis, ueluti Vmbris & Lupis & Coracinis conspicimus. Sed ut de hoc nihil certi proferam, uerba Oppiani me mouent, qui dicit Amias hirudinum more Delphinorum exsugere sanguinem, quod Lechiis attribui iure non potest, quum & in tripedalem crescant magnitudinẽ, & peracutis dentibus, solidisq; aculeis sint instructæ, quibus armis non sugendo, sed pugnando per uulnera & cædem de Delphino uictoriam conse-

quantur. Verum hoc de minoribus fortaſſe Amiis dixiſſe Oppianum aliquis exiſtimabit. Illud quoq; Ariſtotelis de Amiis parum Lechiis conuenire uidetur, ait enim propterea Amias ſic dictas, quod gregatim uagentur, Lechias autem ſolitarias ſæpius capi manifeſtum eſt, quod raro accideret, ſi turmatim uti Thynni, & pleriq; alii piſces p altum & litora deferrentur. Cæterum ut Amiam hodie Lechiam eſſe credamus, etiam id argumento eſſe poteſt, q Amiæ & prætenera & guſtui ſuauiſſima carne à Græcis authoribus eſſe traduntur: nã uti citat Athenæus, & Epicharmi, qui de Sirenibus ſcripſit, & Archippi antiquiſſimi Poëtæ carmina extant, quibus Amiæ ab ipſa gratiore pinguedine magnopere commendantur, ipſe quoq; Archeſtratus, qui uniuerſam terram, cunctaq; maria peragraſſe uiſus eſt, ut gulæ delitias, ſingula ubiq; edulia explorando, guſtandoq; diligenter exquireret, Amiam ueluti nobiliſſimum piſcẽ in nuptiis Hebes celebrauit, docuitq; ſolenni præcepto eam feliciſſime coqui, ſi conſperſa origano, et inuoluta iunco, cucurbitæq; foliis ad prohibendum ſucci delicatioris effluuium mitioribus flammis torreretur. Modo autẽ conſtat Lechiam laudatiſſimo ſumine & ſapore præpinguum pulparum eſſe pretioſam, cuius capita Sturionum, Vmbrinarumq; capitibus

Romæ omnium iudicio præferuntur. Probatißima autem in Ligustinis litoribus capitur. Ottobonus Fliscus genere ac hospitalitate illustris, quum Genuæ eßem, festiuo matronarum conuiuio tricubitalem nobis apposuit Lechiam, quæ non modo Romanorum, sed & Pelagiorum piscium omnium laudes magno interuallo superauit, Ita ut aliqui subtilioris gulæ homines pulparum suauitate allecti semesa ex Lechiis obsonia in contumeliam auium atq; quadrupedum, in alterum diem reponi sibi plerumq; præcipiant. Quo fit ut Lechiam proculdubio fuisse Amiam fateamur, quum nullum qui insigni sapore præstet, piscem sine certo Latino nomine simus relicturi, & nullus ab ipsa Lechia piscis hodie nobis occurrat, quem Amiæ nomine appellare audeamus. Neq; enim mihi persuaderi potest, ut eã in illorũ sententiã, qui Lechiam eum esse piscẽ credunt, quẽ pro Sturione Hyccam putauit Hermolaus, eo leui argumento, quod Hycca præposito articulo, sicuti nunc Italiæ ueterem elocutionem amittentis mos est, in Lechiam abiisse uideatur. Porro Icesius in libro de materia Amias ab optimo succo teneretudineq; commendauit, aitq; non multa cum difficultate in uentriculis secerni, sed non multum omnino præbere nutrimentum.

De Coruo Caput. VIII.

Coruum

VIII.

Coruum eundem esse & Coracinum Theodorus Gaza existimare uidetur, ueluti a Coruo Coruulus, siue Coracinus descendat. cui Hermolaus & Volaterranus refragantur, quoniã authoritate Athenæi Coracinus a uerbo Græco quod genas, oculosq; frequenter mouere significat non autem a Coruo, qui græce sit Corax, dictum existiment. Ego autem secus ac Volaterranus putat, Coruum genere ipso a Coracino minime differre arbitror, ea maxime ratione quod de Coruo nullam ferè a probatis scriptoribus mentionem fieri constet, authoritate uero omnium antiquorũ Coracinus sit et latus piscis et subniger et squamosus, quæ differẽtiæ ei, quẽ nos hodie Coruũ appellamus manifeste consentiũt: nã Coruus gibberosus est & proportiõe cæterorũ squamosorũ admodũ latus uidetur, uti accidit Coracinis, quos Parmenio Rhodius, q scripsit de re coqnaria, ut allegat Athenæus, Platistaticos a latitudine corporis appellauit, Nigricantes quoq; in Coruis pinnas cõspicimus, quas Aristopha. in li. de palustribus, coracinis attribuit. Sunt enĩ Pelagii et fluuiales Coracini. Verũ hæc nostra flumina nullos aut certe rarissimos ferũt, in Nilo tamẽ Plinio Martialeq; authorib. & in amne Bethi ulterioris Hispaniæ reperiuntur, Gadibus uero & circa fretum Herculeũ laudatissimi simul

ac maximi, pares Niloticis capiuntur, quos Zeos, & item Fabros à colore atræ fuliginis appellabāt. Coracinus ex his est piscibus, qui commode atq; feliciter saliuntur, sicuti Galenus in libro de alimētis refert, eum salitum Eutidemus apud Athenæum, q de salsamentis scripsit, Saperdam uocari affirmat, Ita ut Persius idē intellexisse uideatur cum dicit: Saperdamq; aduehe Ponto.

Nos uero cum æstate frequentius, q̃ hyeme, ut Plinius etiam author est, eum capiamus, feruenti oleo ad mediam cocturam mergere, & extractum protinus sale, acetoq; in sportulis myrti foliis certo ordine substratis reponere solemus, qua industria aduersus omnem caloris contumeliam per hebdomadas asseruatur. Coracinus & præsertim Niloticus prædulces habet carnes, quē uero proximis litoribus expiscamur tripedalem ad summum nō excedit magnitudinē, sed carne & aridiuscula, & ob id ab his qui gulæ delitiosius student, parum laudata.

Athenæus elixo tostum meliorem esse testatur, nos uero contraria consuetudine quū recentes, et grandes nanciscimur, æneis excoquimus cacabis simplici in aqua, extractumq; uirentibus petroselini foliis coronamus, sicuti etiam fit in Vmbrinis, quas et sapore & squamarū latitudine plurimum referūt, Neq; id inepta ratione, nam duriores eorum pulpæ

omnem

omnem penitus ſaporis gratiam amitterent, niſi aliquo iuris lenocinio ab innata illa duricie molliren tur. Cæterum quanq̃ concoctu ſunt difficiles paralyticis tamen mire conferunt, ut author eſt ille Plinius qui de Medicina librum conſcripſit. In Co racini capite lapillus inuenitur, quem puerorum collo pro amuletis ſuſpenſum regio morbo aduerſa ri, ignobiles quidam authores tradiderunt.

De Spigola ſiue Lupo Caput. IX.

LVpum antiquitus fuiße, quem Romani Spigolam, Varollum Veneti, Etruſci Araneũ, Hiſpani Lupum, Ligures uero Lupacium appellant, in capite de Siluro diffuſe monſtrauimus ſolertiſſimus piſcium habetur, & idem delicatiſſimus præſertim è Tyberi, & inter duos pontes, qđ aquæ ſubiecti fluminis ab multis cloacarum effuſionibus pinguiorem eſcam ſubeuntibus præbeant. Lupus hamo captus uulnera contempto dolore for tiſſime laxat, & excuſſo hamo protinus refugit: incluſus uero retibus imis in uadis ſulcum crebro mo tu caudæ, reiectis harenis facit, atq; ita ſubterlabitur, ut Oppianus author eſt, & hodie piſcatores maioribus etiam miraculis additis, uno conſenſu fa tentur. Propterea ab ipſa uehemẽtia à Græcis La brax appellatur. Parit bis in anno Lupus, ut Ariſtoteli placet. ſumma ineſt ſaporis gratia, hyeme ca

 ptis

ptis, & Ianuario præsertim mense, tunc enim & teneritudine, uti diuus ait Ambrosius, & mollicie, candoreq; ut Plinius aßeuerat, maxime commẽdantur. Luporum aliqui sunt lanati uel lanei à candore, ut Plinio Martialiq; uidetur, aliqui uarii, ut Columellæ placet, qui in piscinis ait, includi posse Lupos sine macula, quos secernit ab his qui Varii sunt, ita ut proculdubio credam Varios maiores apud Ambrosium esse de genere Luporum, quos et Troctas appellat. Troctam enim esse Lupini generis apparet, ut aspectu, mutuaq; naturæ collatione perspicitur, ut latius in capite proprio de Trocta disseremus. Cæterum Luporum carnes in ratione ualitudinis a Galeno mirifice laudantur, quod subtiliorem generent sanguinẽ & perdicis carnibus æquiparentur. Athenæus autẽ Lupos ait boni esse succi, & non multi nutrimenti, quorum tamen superfluitates non facile secernantur, sed Cornelius Celsus Lupos sicuti & Mulos leuioris esse alimenti testatus est.

De Cephalo Caput. X.

MVgiles Græco nomine Cephalos Romani uocant, qui in plura genera partiuntur. Aliqui enim a capitis amplitudine Capitones, aliq à prominulis inferioribus labris Labeones, qui hæc cognomenta Romanis familiis indiderunt, alii item

Cestres, alii Bacchi, alii demum Myxini & Chelones & Leuchisti & Mucones appellantur. Capitones mense Decembri grauescere, ait Aristoteles, qui id genus pisciū & in mari et in stagnis & in fluminibus gigni, ut uidemus, asseuerat. in uniuersum Mugiles sunt uelocitate admirabili, ut sagittæ arcu emissæ, quum lasciuiunt, uel retia saltu transuolant, esse uideantur, è mari aliquādo amnes & ex fluuiis ipsa maria ingrediuntur. animal est minime maleficum, utpote quod alga tantū ac herbis atq; his, quæ in profundo uado ac ripis sunt, quisquiliis nutriatur, propterea cæteri pisces, qui minime in alios grassari solent, Mugilem, ut sanctum ac optimū in honore habent & uenerantur. Probat eos Galenus, qui marinis fluctibus exercentur, eos uero, q in stagnis et fluminibus urbiū sordes & sterqlinia alluentibus maxime detestabiles asseuerat, quod ex eo alimento admodū feculento uitiū cō trahant. Dorionis quoq; authoritate marini fluuialibus præponūtur, sed ii præsertim sunt pessimi, q sua sponte in stagnis atq; paludibus ex limo nasci dicūtur, ut sunt q in Etruria ex Prillino lacu apud Orbatellum ad mediterranea deferuntur, ita ut et illos etiā uitupare liceat, quos Padusæ atq; ipsi lutulenti Fossæ Clodiæ canales, uiscere prætenero Ferrariēsibus & Venetis gratos copiosissime præbēt.

CAPVT

Icesius Græcus author Athenæo perquàm familiaris, idem & coquus & medicus Cephalos & gustui gratos & laudabilis succi esse asserit. Galenus uero eos tardissime & multo quidem uentriculi cũ labore digeri atq; secerni prædicat, præcipitq; in eorum conditura debere addi herbam Origanum, cuius uirtute facilior excursus ad uentrem inferiorem fieri uideatur, eos tamẽ salitos minus noxios esse testatus est. Nos uero Cephalos omnes plenius eos in cœna comedentibus dolorem capitis, quem morbũ medici recentiores Cephaleam dicunt, post paucas horas inducere sæpe deprehendimus maxime si ad lautiores cœnas stomachi tenuiores accesserint.

De Aurata Caput XI.

Veteres non modo Auratam piscem in honore habuerunt, sed & Sergii Romani Patritii luxuriosa eius piscis æstimatione perpetuum familiæ cognomentum fecere, siquidem a mari, Auratarum, aliorumq; pelagiorum pisciũ semina atq; uiuaria in mediterraneos lacus deferebant, ut in obsequium popinarum tralata maria uiderentur, quæ pretiosa edulia dulcioribus denegata undis improbo opulentiorum studio, cotidianis cœnis copiose suggererent: sic Auratas, Lupos, & Murenas suburbani Lacus, Sabatinus, & Ciminus, & multo remo-

remotiores Vulſinenſis et Velinus aliquando procrearunt, quæ ſeminaria degenerante ſobole, quũ externi piſces parum feliciter alienis in ſedibus prouenirent, paulatim interiere. Ex Auratis quæ toto paſſim mari, mira fœcunditate progignuntur, Tarentinam antiquiores prætulerunt, ſed eam maxime quæ illata Lucrinis ſtagnis Concharum eſu pingueſceret, ut ait Martialis illo in carmine:

Non omnis laudem, pretiumq; Aurata meretur,
Sed cui ſolus erit Concha lucrina cibus.

Nonnulli optimorum ſtudiorum laude inſignes exiſtimant inter Auratas Scarum illum antiquis pretioſiſſimum piſcem à piſcatoribus uendi, qui dentes humanis ſimiles & ad ruminandas maris herbas plurimum idoneos habeat, maximeq; ſquamarum ſpecie Auratis aſſimiletur. cæterum ego crediderim eum non facile à nobis deprehendi, errore uendentium, qui ſimilitudine decepti, neq; animaduerſa ſaporis nobilitate in foro piſcario eum Auratis & Sargis commiſcere conſueuerint, conſenſu tamẽ piſcatorum Zaphirus piſcis. ſic à cyaneo eius gemmæ colore dictus, inter Auratas longe ſapidiſſimus exiſtimatur, qui fortaſſe Scarus antiquis fuerit Porro Auratæ æſtate raro, hyeme autem frequentiſſime capiuntur, quæ tum laudatiores exiſtunt. ipſæ inter cæteros piſces peculiari quadam dote ſin

gularem & saporis simul & salubritatis gratiam obtinent, authore Cornelio Celso, qui eas in ratione ægrorum alendorum leuioris nutrimenti existimauit. Recte coquentur si ex præcepto Galeni, eas in craticula subditis mitioribus prunis, oleo & sale, acetoq; consperseris.

De Dentice Caput XII.

SYnodontes pisces, Latini Dentices uocãt proximos Auratis & Pagris: habent enim prominulos dentes & sunt lati, subrubraq; uarietate cõspicui: appellatur & hic Sinodus à Græcis alio nomine Charax. i. uallatus, uti est perpetua extantiũ dentiũ serie sæptus. Athenæus eum in fretis longe optimũ esse ait, qui & salubrior est Galeno authore, quum in uniuersum meliores euadant, quos plurima iactatione inquieta, æstuosáq; maria fatigarint: eum Actius Syncerus Neapolitanus huius ætatis poëta nobilissimus in lusibus piscatoriis celebrauit quum dicit:

Dat Rhombos Sinuessa, Dicarchi litora Pagros,
Herculeæ Mulum rupes, Synodontas Amalphis.

Synodum Latini ueteres pariter ac neoterici uulgo Denticem appellant, probantq; eum ex Illyrico Dalmatiæq; litoribus & præsertim ex Salona atq; Tragurio, quæ gentes concisum in frusta & semicoctũ multo croceo & perspicuo gelu condiunt

cadisq; includunt, ita ut toto fermè anno p omnem Italiam & Romæ idē aduectitius et recentissimus habeatur. Id genus autē obsonii Medici magnopere detestantur, & ante alios Petrus Aponensis, q rudi illa tempestate diuini conciliatoris cognomētum in ea optimarum literarum strage promeruit. Is enim pisces semel coctos, asseruatosq; & præsertim uasorum conclusos operculis mortiferam qualitatem adquirere, mandentesq; certo plerumq; ueneno inficere, ratione, atq; experimento deprehendisse affirmauit.

De Fragolino. Caput. XIII.

AVratas sequuntur Pagri, siue Phagri, Fragolini uulgo dicti, ex his q assantur piscibus longe probatissimi: sunt enim & gustui gratiores, & stomacho nequaq̄ molesti, utpote q rationabiliter febricitātibus ipsis conceduntur: nā præter id quod de omnibus saxatilibus Auicena intellexit, Pagri nullam uiscosi, lentiq; humoris exuberantiam habent, qui etiam ipso iure conceduntur, quoniam quum uniuersum piscium genus frigidæ atq; humidæ sit naturæ, humida frigidaque cibaria febricitantibus Hippocratis authoritate debētur, ut aliquando mirer quosdam scrupulosiores medicos, quum febris adsit, totum prope piscium

genus prædamnare. Phagros Romani & magna pars Tyrrheni litoris accolarum Fragolinos, Veneti Albores, ipsi uero Ligures antiquo seruato nomine Pagros appellant, quos, quum sesquipalmi magnitudinem excesserint, in Dentices siue Sinodontas euadere communis piscatorum consensus existimauit. Ii pisces à colore ipso (apparent enim rubro uino madefacti) Erythrinis & Iecinoribus piscibus assimilantur authore Speusippo, ut ait Athenæus. cuius testimonio manifeste repræhenduntur qui Fragolinos Oppiano, atq; Aristoteli Erythrinos esse putant, quos Theodorus Gaza latine Rubeculas interpretatus est, quum ibi Athenæus Phagros Erythrinis comparet, qui sint genere diuersi, sed in ipso colore conueniant. Verum id me plurimum mouet, ut ab illorum opinione recedam, quod Aristoteles & Plinius Erythrinos, uel Rubeculas grauidas & plenas ouis, toto anni tempore capi asserant, quum in eo genere mares non sint. quod Fragolinis minime accidit, qui passim pluribus anni mensibus, sine ullo ouorum uestigio comeduntur. Illud quoq; accesserit ad confirmandam opinionē, nam dum grata palato Fragolinorum capita exugimus, plerumq; tenuior lapillus dentibus importunus occurrit, sicuti Aristoteles & Plinius eorum capitibus inesse testantur. Videmus etiam eorum

corda triquetræ figuræ similia, ut antiqui prodidere. Pagri ex sententia Icesii uere ipso, Archestrati autem exortu Caniculæ sunt præstantiores, nos autem hyeme eos longe sapidissimos experimur, sed ad summam saporis gratiam accersendam, ganeonum iudicio tres omnino conditiones requirere dicuntur, scilicet ut sint & recentes, & frixi & frigidi, ita tamen ut Arancii mali succo ac modico pipere torpescentes eorum pulpæ aliqua ex parte molliantur, & excitentur.

De Salpa. Caput. XIIII.

SAlpa piscium pulcherrimus nomē retinet, atq; omnibus notus est, siquidem eum à ceruice in caudam per argentea latera, aureæ, rubentesq; lineæ certis distinctæ interuallis decentissime depingunt. unde Græci antiquiores Mnaseæ Colophonio, quod poema uarium edidisset, Salpæ cognomētum indiderint. frequens est & procerus in Baleárico mari & præsertim ad Ebussum insulam à copiosissimis salinis celebratam. appellatur ab aliquibus, ut Plinius author est, obscœnus piscis, q; percoqui non possit, nisi ferula uerberetur. Solitarius est paritq; bis in anno Luporum more. Natura astutus esse perhibetur, & longe omnium liquidissime audit, æstate melior est, & è toto mari circa Mitylenem probatissimus. Cæterum ille Archestratus,

qui in coquinaria à Græcis alter Theognis uel Hesiodus existimatus est, Salpam semper malum nobili carmine pronunciauit, ita ut mirum minime uideatur, si hodie quoq; is piscis, qui tam operose atq; eleganter à natura depingitur, ab optimatiũ mensis, ut insulsus, & mendax sit repudiatus.

De Sargo. Caput. XV.

IN hæc maria Sargus nõ semper (quanq̃ sit notus) enauigat, qui Brundusii Ennii Poëtæ testimonio, longe optimus habetur, præsertim si prægrandis fuerit, ii namq; quos Romæ habemus, Auratã magnitudine uix excedunt, quã etiã latitudine atq; argenteis squamis referunt. Sargus autũno & uere parit, ut ait Aristoteles, is alios minime comitatur ueluti superbus. nullam inesse gratiam litoralibus, ait Plinius, quod mirum uidetur, quum is maxime circa litora capiatur, ut in libro de historiis animalium Ælianus latißime disseruit. ubi Sargos ait caprarũ eße amatores, eosq; propterea acile capi ad earum umbram, quam in extremis litorum marginibus, & scopulis collocatæ aduersus solares radios in æquora proiiciant, & extendant atq; ea specie. amore præferuidi facile alliciantur. Optimus est Sargus occidente Oryonis sydere tum enim uites foliorum honore spoliantur. Archestratus in popinalibus deliciis mihi sæpius alle

gandus, Sargum ſiccæ carnis eſſe, ac ob id aſſatum eum & calidũ, caſeo, acetoq; conditũ probat, ſicuti uno edicto omnes ſiccioris pulpæ piſces condiendos præcipit. ſecus ac in præpinguibus & teneris ſit neceſſe, qui ſolo ſale atq; oleo inditis, in craticula ſapidiſſime percoquuntur.

De Capone. Caput. XVI.

CApo litoribus noſtris familiaris, Venetis autem ignotus, caput habet ualde magnum, & illud quidem enorme, quadratum, & nullis ueſtitum pulpis. Oculi in eo ſunt admodum rigentes, extenta ſupercilia, os languidum, minuti dentes, ſub mento autem oblongæ ac rubentes pinnæ ad impexæ barbæ ſimilitudinem. cætero autem corporis trunco rotundus eſt & teres, decreſcitq; in caudam æqualiter extenuatus quouſq; in poſtremã deſinat caudæ pinnam. Porro uentrem habet ualde candidum, ſed puniceo colore Mulorum ſimilitudine uariegatum, dorſum autem flaueſcere potius quàm rubeſcere uidetur, Solidis quoq; & albicantibus conſtat pulpis, ſed qui tamen aliquanto ſalubrior ſit quàm ſapidior, eruditioribus præſertim gnatonibus, qui illum ueluti aridiuſculum aſpernantur. Reperiũtur et alii Capones qui bifurcata habent roſtra, & dorſum oſſeis ſquamis armatum, quos in genere Caponũ piſcatores ipſi mares eſſe

testan

testantur. Ego autem aliud genus esse crediderim. Cæterum hæc est uera & expressa Caponis effigies, quæ dum piscium antiquiora uocabula quæritarem, mihi haud temere de singulis dubitanti, non mediocre negotium fecit, quum modo illum à magnitudine capitis de genere Capitonum alludente recenti nomine, esse putarem, modo Orphum ab oculorum aspectu & rubro colore, arbitrarer, modo Erythrinus, siue Rubecula ob eundem puniceum colorem esse uideretur. Nulla enim ex recenti gentium appellatione antiqui nominis coniectura adferebatur, ut pro certo possem aliquid eruditorum auribus dignum affirmare, quum Romani eum Caponem, Organum Ligures, Galli uero Roscettum, quod eorum lingua rubetum sonat, appellent. Sed Capitones de genere Mugilum, uanamq; subinde eius nominis coniecturam esse deprehendimus, sicuti existimare uidetur Volaterranus, qui imprudenter Caponem putauit esse Labeonem. Orphum uero maiorem esse piscem, & unica etiam traiectum spina, quod in cæteris rarissime accidit, & deniq; tardissime eum mori, si etiam cultro medius diuidatur, authoritate Æliani, Athenæi, & Oppiani clare constat. Erythrinum quoq; esse non posse eadem ratione apparet, qua opinionem de Pagro refellimus, quoniam is toto anno grauidus, ouisq; plenissimus ca

mus capiatur, Capones autem magna ex parte uentre uacuo reperiantur. Sed nos eum proculdubio de Mulorum genere esse putamus, parati mutare sententiam, si acutiores meliorem attulerint. Siquidem Mulū expressissime refert & capitis effigie & ipso colore puniceo, qui nullis aliis in piscibus excepto Capone, & Mulo, ea claritate conspicitur. Aliqui enim barbam habent, qui barbati et barbatuli à multis & præsertim à Cicerone dicuntur. Quod autem duo sint Mulorū genera apud Athenæum plane perspicitur. anteponit enim barbatū Mulum imberbi Mulo, sicuti Sophron poeta iudicabat. Plinius quoq; id Muli genus, quod est diuersum ab his qui gemina barba capillari insigniuntur Alutarium appellauit, quod barbatorum comparatione uilissimum erat. Volaterranus in hoc decipi uisus est, quoniam Mulos barbatos eos esse quos uulgus Barbos uocat, arbitratur, Barbos scilicet uiuaces illos & ab ouorum malicia ualde noxios, quum Barbatus sit marinus, hic uero Barbus sit fluuialis. ab Ausonio enim Barbus uiuax celebratur, qui etiam eo argumento quod tarde moriatur, de genere Mulorum barbatorum esse non potest, quoniam Muli teste Plinio, sicuti & nos sæpius uidimus, cum primū extracti retibus fuerint, protinus expirent, contra uero Barbi uenales in lacubus li-

gneis, ut in Ticinensi foro uidere est, diutissime uiuant. An autē Alutarius is sit qui Capo nuncupatur, in medio relinquemus. Nec etiam absurdum foret, si pro Capone Cytharus acciperetur. Natura enim qualitateq; pulparum, ut Galenus innuit, Cytharum à Capone non multum differre deprehendimus.

De Laccia Caput XVII.

LAccia piscis Romanæ Academiæ doctissimos quosq; diu torsit, quū in urbe longe sapidissimus haberetur, nec facile reperirent quo nam latino uocabulo foret appellandus, adeo ut ipse Pōponius Lætus grammaticorū eius ætatis princeps & Platina idem ab ingenii monumentis & diligēs historicus & cocus industrius, temere Lupum esse crediderint, duplici quidē errore, quando & quid Laccia antiquitus fuerit, & qui sit hodie Lupus Tyberinus, penitus ignorasse uideantur. Is piscis subtilissimis contectus est squamis & argenteo fulgore conspicuus, pulparum uero mollicie, saporeq; admodū delicatus, uerum adeo frequentibus ac molestis spinulis præteneræ eius carnes impediuntur ut in conuiuiis illarum tædio atq; periculo summæ suauitatis gratiam amittant. Subeunt Lacciæ Tyberim amnem ad prima ueris signa, sed tum strigosæ & ab quadam marinæ salsuginis ariditate parum amabiles

amabiles, quæ mox paucorum dierum mora Tyberinis in undis mirifice pinguescunt, raro cubitalem superant magnitudinẽ, et incipiente statim æstate in maria reuertuntur, sic ut reliquo tẽpore rarissime appareant. Præter ipsum Tyberim, Arnus, & Vmbro in Etruria, in Campania uero Lyris et Vulturnus laudatissimas præbent, in Pado quoq; repeririũtur haud ignobiles, in Galliæ uero, Hispaniæq; amnibus longe maximæ, sed quas sapientiores parasiti Tyberinis minime esse comparandas existiment. Hispani Saualos, Alosas Galli & Campani Etrusci autem & Veneti uetere seruato noīe Clupeas appellant: apud Aristotelem uero, Strabonem Aelianum, Oppianũ, & Athenæum Thrissas legere est, quam uocẽ Alosam interpretantur Theodorus Gaza & Gregorius Tiphernas, ita ut idem esse & Thrissam & Alosam, & Clupeam, quam modo Romani Lacciam appellent, manifeste appareat, quoniam Ausonii Poëtæ Alosa, quum dicit:

Stridentesq; focis obsonia plebis Alosas,

Romanæ Lacciæ, uti Galli referunt oīno simillima sit, et Clupeæ Venetæ atq; Etruscæ, idem esse cum Lacciis censeantur. Verbanus Lacus, q̃ hodie maior cognomine nuncupatur, item & ipse Larius Acones pisces ferunt, effigie ac sapore Lacciis

 persimi

perſimiles, uerum magnitudine inferiores, utpote qui ad ſummum, pedalem menſuram non excedant. uere quoq; ſunt graciles natura à Lacciis plurimũ diuerſa, autumno autem q̃ optimi, neq; illud obſtiterit quod à pleriſq; dicitur, Clupeam eandẽ & Locciam eſſe non poſſe, quando Clupea tantæ (ut uidemus ſi Laccia ſit) nobilitatis piſcis, ab antiquis authoribus latinis parum celebratus eſſe uideatur: Nam unus mihi pro omnibus Ennius poëta amplißime ſatisfacit quum dicit:

Omnibus ut Clupea præſtat, Muſtela marina,
Mures ſunt Aeni, aſpera oſtrea plurima Abydi,
Mus Mitylenæ eſt.

Celebrat etiam alios piſces, ſicuti uidere eſt in his carminibus quos Apuleius in Apologetico citauit. Id uero accidiſſe crediderim, quoniam Clupeæ toto ferme anno deliteſcant, tantumq; perangusto illo adoleſcentis ueris tempore, quo ſolum inſigni ſapore præſtent, ueluti in oſtentationem ſui, amnes ſubeundo capiantur, ita, ut acute & perurbane dixerit Hieronymus Vida idem ſummus & religioſiſſimus poëta, quum in conuiuio de Polyporum, Luporumq; prudentia diſſereretur, neminem Clupea piſce prudentiorem ſibi uideri, quoniam non alias, niſi quum obeſus eßet, appareret, & quidem opportuniſſimo tempore, quando uere ipſo, per ſacras le-

ges

ges ſublatis carnium obſoniis, ipſi piſces in ſummo honore à Chriſtianis habeantur. Cæterum Lacciæ uberrime nutriunt, ſed glutinoſioris alimenti excrementa in ſtomachis non facile atteruntur, propterea ab ipſis exhalationibus intempeſtiuam ſomnolentiam inducere, et ſitim augere exiſtimantur, præſertim ſi appetentibus ad explenda uel mediocris etiam gulæ deſideria minime defuerint, quod paucis, uel certe ipſis tantũ è ſummo ordine nobilibus, ob eius piſcis graue pretium, raritateq; contingit.

De Trigla Caput XVIII.

LAtini ueteres Triglam a Græcis appellatã, Mulum uocauere, a colore Muleorum calciamentorum, quæ languidum ruborem illum, uti in Perſici & Ciclaminis herbæ inuerſis foliis conſpicimus, repræſentat, ut referente Plinio, Feneſtella exiſtimauit. Triglæ uero nomen ob id a Græcis fuiſſe inditum, quod Dianæ Hecati dicaretur, quæ ſit triformis. unde Virgilius dixerit, tria uirginis ora Dianæ. Ea uero de cauſa Dianæ ſacrificari teſtatur Athenæus, quoniam Triglæ Lepores marinos hominibus mortiferos, uti uenatici canes uenatricis deæ auſpiciis perſequantur. Eam Romani hodie, quum iam uetus Latinum Muli nomen exoleuerit, Græco uocabulo Triglam appellant. fuit is antiquorum prodigio luxu adeo inſignis & preti

osus, ut sæpius argenti puri pondere à priuatis etiam Quiritibus emeretur, quum pedis longitudinē superaret. Galenus ut erat acerrimus Romanæ luxuriæ castigator, unius eius piscis æstimatione plerumq; miratus est eorū gulam, qui tantulum piscem tanti emerent, cui eruditi ganeones subtilissime respondebant, proceriores propterea quæri, quòd in maioribus & maiora capita & ampliora iecinora, ad condenda uaria pulmenta inuenirentur, ut ex Horatiano carmine, quum dicit:

Mulum in singula quē minuas pulmēta necesse est.

Et ex Plinii uerbis, qui alecem ex iecinoribus Mulorum confici affirmat, manifeste heprehenditur. Trigla ter in anno parit, nec amplius, quoniā ter fœtis uermiculus innascatur, qui genitalia semina protinus abrodat. Triglæ admodū sunt uoraces, ita ut humanis etiam cadaueribus uescantur, sicuti in hanc sententiam expressit Oppianus, quū dicit:

Trigla uorat fœdas sordes, & mergit in aluum
Omnes illuuies ponti.

Probantur Muli qui barbati sunt duplici crine à mento defluente: altera species ignobilis, Alutariū uocatur: in Thasi insulæ litoribus optimi & maximi euadunt, apud nos hyeme & suburbano in mari capti maxime laudantur. Ligusticis enim & Venetis, itēq; Neapolitanis nō ea saporis gratia, quanq̄

sæpe

ſæpe multo grandiores in conuiuia ueniant. Galenus ait Triglæ carnē neq; pinguē, neq; lentam, aut uiſcoſam eſſe, ſed duram atq; friabilem, propterea gratam guſtui, & digeſtione facilem, et in genere alimenti naturæ hominum congruentē & maxime accōmodatam, ſed eam Plinius neruis inutilem exiſtimauit, recte atq; ſalubriter in craticula coquitur quæ longe ſapidior erit, ſi petroſelini ſubfrixa folia atq; inſtillatus cū oleo Arācinus ſuccus acceſſerint. Apitius nepotum ille maximus gurges in Garo, quod ex ſalitorum Scombrorum muria liquamē erat, uiuos Mulos, ut ſapidiores euaderent, enecauit. Triglam ſi in uino ſuffocetur, idq; a uiro protinus ebibatur, impediendæ Veneris poteſtatem habere Athenæus, authoritate Therpſiclis affirmauit, qui & mulieres quoq; ſi illud itidem potauerint, minime poſſe concipere teſtatus eſt.

De Sauro, Trachuro, & Scombro. Caput XVIIII.

SAurus antiquum nomen adhuc retinet, nec pedis magnitudinē excedit, minores frictura nomine ueniunt. Sunt enim multa piſcium genera, quæ ob paruitatem in ſartagine frixoria feruenti oleo coquuntur, ſicut Triglæ, Bocæ, Scombri, Trachuri, Pagri, & Auratæ, & propterea uno no-

mine frictura uulgariter appellantur. Sauros Galenus à carnium mediocritate laudauit, quod mediæ sint inter duras & molliores, Athenæus quoq; eos sapidissimos esse ait, si exemptis branchiis, caseo, sale, atq; origano condiantur. Trachina & ipsa etiã in fricturæ numerum refertur, quam Trachurũ, ut Oppiano uidetur, esse putamus, uel ut Athenæo placet, Trachidã eo argumento, quod infestam & prope lætalem spinam in ceruicibus habeat, & binàs item alias & quidem acutissimas ab auribus prominentes. Hic piscis oblongus est ac tenuis & falcatus in uentrem, cuius latera lineæ frequentes & obliquæ uergentes ad cæruleum colorem pulcherrime describunt. Scombrum uero nostri Lacertum appellant, qui à Venetis antiquo nomine nuncupatur, Cornelius quoq; Celsus eum pro Lacerto accipere uidetur, ex quo Salsamentum fieri ait, interpres etiam Galeni antiquior & ineptior Saurum, Lacertum perperam appellauit. Scombri & oblongi & exiles sunt, & sulphureo colore conspicui, præsertim quum in aquis uagantur, uere pinguescunt, quo tempore Venetiis inter delicatiora obsonia reputantur. Romæ autem ab innata quadã siccitate sunt ignobiles, Icesius minores Scõbros maioribus anteponit, quos bono succo nutrire uetres autumat, sed q tamẽ difficilis secretionis habeãtur.

De Asello

De Asello & Merula Caput.XX.

ASellum proprio nomine Ligures, Romani uero Scarmum & Merluzum appellant, capite est admodum lato, pressoq́; , ut in Gobiis uidemus, ore autem maxime denticulato ac patulo. cætero corpore est oblongior, squamæ sunt admodũ minutæ & uergentes ad cinereum colorem, sicuti in asellis quadrupedibus cõspicimus. M. enim Varro Merulam, Turdum, Vmbramq́; , & Asellum à colore quem referant, ait appellari. Aselli dũ æstiui soles feruescunt, ardoris impatientia latitant, sicuti Glaucus & Aurata, nec quoties pariant, inueniri potuit, ut ait Aristoteles. Eorum genera sunt duo, maiores Banchi, qui in bipedalem magnitudinem augentur, & minores quos Callarias uocant, Plinius eos in capite lapillum gerere & delicatos esse commemorat, Galenus uero cum saxatilibus æqualẽ habere carnem attestatur : sunt & Turdi subuiridi colore & frequentibus guttis, ut in uolucribus uidemus, uariegati atq; insignes, itemq; Merulæ, Coccyges à Græcis appellatæ, quæ ab medio quodam colore inter atrum atq; subfuluum Merulis auibus assimilantur, sed in Aquatilium genere, non eam habent saporis nobilitatem, quam Turdis ac Merulis auibus ueteres attribuere. Siquidem & Turdi admodum insulsi sunt, & Merulæ ut Athe-

næus ait, difficillime concoquuntur, in quarum con ditura Archestratus ille poëta parasitus cum caseo, maloq; granato & sale atq; oleo Silphium admiscuit, quod, ut Hermolao placet, Laserpitii genus est, sed quomodo is succus concretus & odoratus in cõditura piscium conuenire possit, alii uiderint. Sunt & Phycides Tincarum uiridium colorem atq; effigiem referentes (Fici uulgo nuncupantur) qui procerum patinas raro implent, quum insipidissimi sint.

De Boca. Caput. XXI.

DOrsum picturatum habet Boca, piscis notus omnibus ferme litoribus, atq; uno tantum noie nuncupatus, dictus est à uoce, propterea quod sacer sit Mercurio eloquentiæ deo. sicuti Cytharus Apollini, Dianæ Trigla, Libero patri Cittulus, Veneri Apua, & ipsi Neptuno Pompilus nauigiorum comes. Aristophanes autem Byzantius, ut Athenæo placet, Bocam potius Boopam appellari debuisse aßerit, quoniam is piscis prægrandes habeat oculos, sicuti & Silurum, potius Sciurũ à crebro motu caudæ nuncuparit. Cæterum Bocæ fœcundissimæ sunt, & gregatim capiuntur, solentq; eas piscatores in oleo acetoq; semicoctas cũ myrto plurima in canistris asseruare, quæ postmodum in remotißimas à mari Italiæ regiones mercimo

cimonii causa deferuntur.

De Gobio. Caput.XXII.

GObio uel Gobius Venetiis frequens & pingui teneritudine delicatus, rarissime Romæ conspicitur, pro squamis uariam cutem habet & ualde lubricã. candicantes nigris, Plinio authore, præferuntur, uirides autẽ sunt pessimi, semipedalẽ longitudinẽ nõ excedunt, circa litora parere solẽt ut Aristoteli placet, & uadoso potius in mari ac æstuariis q̃ in alto, uel ubi fluctus scopulis alliduntur, q̃q̃ & eius generis maiores sint ex saxatili genere, quos & Caulinos & Cothonas, ut Hermolao uidetur, Siculi uocauere. Icesius Gobios multi esse succi & facilis digestionis asserit, sed qui & exiguũ simul & malũ præbeant nutrimentũ. Galenus autẽ dicit Gobiones circa arenosa litora & saxosa promontoria esse & gustui gratos, & in prima & secunda digestione facile secerni. contra uero q ostiis fluuiorũ & stagnis caperẽtur, ualde detestabiles. Sunt etiã fluuiales Gobii ex Verbano præsertim & Lario lacubus, q insignes habẽtur, ipsis iecinoribus palato gratissimis, eos et Strincios et Botetrissias Insubres appellãt. in Etruria quoq; in Marina præsertim amniculo, q ex Apẽnini iugis apud Pratum oppidũ in Arnũ euoluitur, Ioctii sunt pisciculi delicatiores Gobionibus admodũ similes, q

quum effigiem illam mire exprimant, etiam in tantula carne eundem saporem habent.

De Scorpena Caput XXIII.

SCorpionem & Scorpenam Aristoteles diuersos facere uidetur: idem et putauit Athenæus qui citat Aristotelem: unde Hermolaus quoq; ipse in corollario nihil pro certo affirmarit. Cæterum Scorpenam ferme omnes uernaculo nomine nuncupamus piscem subrufum, uariumq; et multis armatum aculeis, cute autem minime squamea, sed Gobionis similitudine lubrica, qui ut ait Ambrosius, uenenato aculeo sit truculentus, eorum unum genus pelagium est, alterum palustre, illi rufescunt, ii uero nigricant, qui & minus probantur. Pariunt bis in anno, in uniuersum Icesii authoritate uentrem leniunt, facile secernuntur, & quum multo abundent succo, multum etiam alimenti præbent. Epicharmus in nuptiis Hebes Scorpenam ait, esse solitarium & marina uesci alga, minores qui semipedalem longitudinem non excedunt, maioribus anponuntur iudicio Archestrati, qui fuit obsoniorum structor longe subtilissimus.

De Perca & Melanuro.

Caput XXIIII.

PErcas pelagias Romæ raro uidemus, assimilantur hæ Mænis ipsis, quæ hodie Menulæ

dicuntur

dicuntur, nam subfuruas habent Zonas, quibus ipsæ toto corpore squamosæ, & argenteæ distingun tur, in dorso impares eminent aculei tenui inter se membrana coniuncti. Propterea Athenæus Percã ait spinis esse coronatam, & insigni uarietate con spicuam. Pulchræ quidem sunt, grataéq; gustui, & languentibus salubres. Plinius inter saxatiles eas connumerat, & ex iis qui hyeme capiantur. Dux & magister Percarum est Melanurus, qui alio no mine Oculata dicitur à magnitudine oculi, ut Theodorus interpretatur, uarius est & frequentibus guttis conspersus, non absimilis Auratæ, uerum na tura, ut Aeliano placet, piscium & timidissimus idem & cautissimus, nam ex ipsa maris tranquillitate piscatorum aduentum præcognoscit, mergitq; se profundissimo mari, si uero in summas aquas fuerit enatandum, agit circa scopulos & mira sagacitate in spumis latitat, quas infracti scopulis fluctus continue excitant. Cornelius Celsus Oculatã in genere alimenti maxime probauit. Numenius uero Melanuros uim obstruendarum uenarum habere, & multo Sargis sapore & succo inferiores esse testatur, ita ut Melanurus alius ab oculata esse uideatur, sicuti sensisse Plinium putamus, qui Oculatam Soleis atq; Passeribus admiscuit, et in eodẽ uer su utriusq; mentionem separatim facit, quod et di-
ligen-

ligentissimus Hermolaus animaduertit, quum in hoc pisce aut Plinium, aut Theodorum errauisse arbitraretur. Id uero Gazam mouere potuit, quoniã Aristoteles quum de Scaro mentionẽ faceret, semper Melanurum illi coniunxit, idemq; fecisse Celsus uideretur. nam Scarum semper cum Oculata nominauit, quasi quum Melanurum dictionẽ græcam reformidaret, Oculatam pro Melanuro substituerit. qui piscis à Latinis, uti hodie Venetiis & alibi Ochialis propter oculorum magnitudinẽ nuncupatur, non autem is à nigricie caudæ, sicuti Græci appellabant, Nigricauda uel Atricilla uocetur. Sed Melanurus, qui Neapoli frequens est, Romæ raro conspicitur. sic ut nemini mirum esse debeat, si eius ueram effigiem instituto picturæ opere minime referemus. Cæterum Percæ, ut ait Aristoteles, in fluuiis & lacubus etiam uersantur. Iiq; hodie in Gallia summam obtinent dignitatem alendis febricitantibus, appellantq; eos Galli antiquo nomine Percas, quos celebrauit Ausonius Gallus, quum dixit in Mosella.

Nec te delitias mensarum Perca silebo
Amnigenas inter pisces dignande marinis,
Solus puniceis facilis contendere Mulis.

In Italia autẽ laudatissimi sunt è Lario lacu, quos Nouocomenses ipsi Percecos appellant. eos fama

est fu

est fuisse aduectitios, et inquilinos tralatis scilicet seminibus è lacu Eupyli, qui Lambrũ emittit amnẽ ut meminit Benedictus Iouius frater in Larianis Lusibus ad Minitium Caluum:

Eupylis exigua sum Percecus ortus in unda,
Meq; peregrinum Larius inde tulit.

Sed Eupylis multo minores, q̃ Larius Percecos producit, quoniam magna ex parte uel influentium aquarum defectu, uel occultiore aliquo hiatu terræ haustus multis ante annis exaruit, abiitq; in tres minores lacus aquis in depressiora loca subsidentibus, qui à Licino foro uetere oppido, quod et ipsum interiit, plebis Licini Lacus hodie nuncupantur. In Lario Percæ ad pedalem crescunt magnitudinem, croceas pinnas habent, & maturescentibus præsertim uuis ab ipso pingui & præteneris interaneis magnopere cõmendantur. Medici fere omnes Galliæ Cisalpinæ Percas ægris robustioribus apponere non dubitant, præsertim si crudarum uuarum succo, quem agrestam uocant, diligentissime condiantur. Diocles quoq; Medicus in libro de salubribus, ut Athenæo placet, Percam è saxatilibus qui molliores habeant carnes, ut sunt Turdi, Merulæ, Gobii, & Phycides, plurimum laudauit.

De Rhombo & Passere.
Caput. XXV.

Hacte

CAPVT

HActenus de ſquamoſis piſcibus, nunc de planis agemus, qui ſpinas habent, et de his quæ ab Ariſtotele Selaches, quod ſpinis careāt & a Plinio carthilaginata appellātur. In his principatum obtinet Rhombus, ſic dictus fortaſſe ab inſtrumento Theßalico magico, quod Rhombum .i. rotundum ſit: eſt enim hic piſcis longe latißimus & ouali figura rotundior, quæ forma in inſtruendis aciebus Rhombi nomine a ſcriptoribus rei militaris appellatur, unde Martialis:

Quamuis lata gerat patella Rhombum,
Rhombus latior eſt tamen patella.

Græci authores Rhombum Pſittæ nomine uocarūt ita ut Pſitta genus ad Rhombum, Paßerem & Soleam eſſe uideatur. Ariſtoteles nāq; Rhombi nuſquā meminit, ſed Paſſeres, ſic hodie nuncupati a Romanis magnitudine, ſaporeq;, & figura etiam oblongiore a Rhombis differunt, in eo quoq; diſſimiles, quoniam dexter ſitus ſit reſupinus Rhombis, leuus autem Paſſeribus & Soleis. Cæterum Rhombus inter planos obtinet principatum, quem nobilis quidam aulæ procerum circa popinales delitias ingenioſißimus aquatilē Phaſianum appellare ſolebat, non abſurda quidem comparatione, ſicuti & Soleas Externis, Lampetras Coturnicibus, Lupos altilibus Capis, Sturiones uero Pauonibus adæquauit, ut ex

ut ex coquinariis commentariis, quæ eius coci nomine circumferuntur, licet intueri. Capitur Rhombus toto anno, & circa pinguiorem arenam & arenulas, extremasq; litorum margines natat transuersus, conuoluitq; se certis flexibus Strabonũ more, ut situs oculorum uitium emendet, suaq; potius latitudine q̃ pinnarum adminiculo fretus cursum dirigit, omnium profecto & temporum & locorum piscis, idemq; & delicatus & salubris, hyeme tamen q̃ æstate, & in Italia Rauennæ, q̃ alibi multo laudatior. Rhomborum pulpæ sunt candidæ, & presso quodam humore succulentæ, quæ affatim et salubriter alunt, modo in prima concoctione quæ celebratur in stomacho, superfluæ earum partes perfectißime secernantur. Galenus in alendis conualescentibus Rhombos in iure simplici cum modico sale, porris & aneto intritis percoquebat. Sanis autem & his qui sensum appetentis stomachi deiectum habuissent, tostos in crate, acetoque conspersos, uel frixos cum Garo, ac uino apponere consueuit.

De Solea. Caput. XXVI.

SEquitur Solea, Lingulaca à M. Varrone nuncupata, ab Athenæo autem Buglossus, quod bouinæ linguæ effigiem imitetur, hodie in lautioribus conuiuiis in summa etiam cæterorum piscium

copia, magnam obtinet claritatem. Probatur hyeme & frixa Arancii mali succo, piperéq; conspersa. Maxima in Belgicis Oceani litoribus reperitur, nostrates pedalem longitudinem raro superant. Soleæ maleficos pisces defugiunt, eáq; solum frequentant loca, in quæ belluæ minime accedunt, ita ut argumento sint maleficos non esse, ubi ipsæ, ueluti solutæ metu uagentur. Solea leuissimum adgenerat nutrimentum in stomacho, facile concoquitur, & in secundis uenarum & iecinoris digestionibus nulla ferme noxiarum superfluitatum excrementa relinquit.

De Citula, siue sancti Petri pisce.

Caput. XXVII.

PIscem è genere planorum, similitudine Istricis ipsa dorsi acie aculeatum, capite extento ore latissimo, cuius maxillæ ex perspicua membrana constare uidentur. Romani Citulam & sancti Petri piscem uti & Veneti, Ligures autem Zaphirum appellant. Sunt in eius utroq; latere gemini orbes, qui bina imprimentium digitorum uestigia esse uidentur. Sapore, pretio, & effigie, si caput abscideris, ipsi Rhombo persimilis. Quo autem nomine Latini ueteres Græciq; illum appellarint, pro constanti affirmare non ausim. Quibusdam uidetur esse Chalchis de genere Rhomborum apud

Columellam. Putaui ego illum esse Achantiam, qui sit de genere Galeorum apud Athenæū, sic dictus quod spinosus sit, & certe si Galei prolem ore suscipiunt, ut eam ab inuadentiū piscium iniuria tueantur, hic piscis ante omnes, os habet aptissimū, ut ea pietatis in filios officia cōmodissime præstētur. Acanthæ certe Oppiano è genere Galeorum sunt & aculeati, sed is fortasse est, qui a nobis Columbus piscis appellatur, infimæ plebis obsonium, q oblongus est, & Carthilaginatus, spinamq; habet in dorso. Aliquando quoq; dubitaui, an esset Cytharus, quē sæpius Galenus cū Rhombo nominauit, asserens Rhombos sapidiores et meliores esse Cytharis, ut manifeste in mensa utriusq; collatione deprehendimus: Inuenio tamen apud Athenæum piscem Citulum dicari Libero patri, sicuti Cytharum Apollini, Triglam Hecati, Apuam Veneri, qui si nominis coniecturam sequemur, profecto Citula Romanus antiquorum Græcorum Citulus esse poterit.

De Torpedine Caput. XXVIII.

TOrpedo effigie, potestateq; admirabilis, sic dicitur, quoniam capta in retibus, priusquam attingatur, piscatorum manus stupefaciat, propterea Veneti eam Sgramfum quod est torpescentis membri affectus appellant, Romani autem modo

Battipotam, modo Foterisiam, frequẽtius uero Oculatellam dicunt, quod in eius dorso quinq; ocellos subnigros ipsa natura depinxerit. Subrufa est prona parte, supina autẽ candida. Auerroes, cæteriq; philosophi Torpedinẽ ea qualitate manus adficere, qua ferrum a magnete lapide pertrahatur, existimarũt: At Galenus Torpedinẽ inter pisces, quibus uescimur in.3. de Alimentis nominauit, q̃q̃ ea hodie a plebe, egentissimisq; hoĩbus tantum comedatur.

De Raia, & aliis Caput. XXIX.

SVnt etiam è planis Raiæ, & Squatinæ, & itẽ compositi ex utriisq; Rhinobates, siue Squatraiæ, quæ fœdæ sunt aspectu, atq; esu admodum iniucundæ, quum inter sordidæ plebis atq; pastorũ obsonia censeantur. Raiarum fel auribus sanandis aptissimũ est. Squatinarum autẽ scabrum tegumentum ad poliendum ebur propter asperitatem ab artificibus expetitur: ex eo cultellorum & falcatorũ ensium uaginas Turcæ, Barbariq; maritimi admodum pulchras conficere solent, quas Sagrinas appellant. Est etiam huius generis Pastinaca, idẽ & Turtur, & Trigon, quæ a mortifero aculeo lethalis ab Oppiano dicitur, quo Vlysses ictus a filio perierit, hodie Bruccus dicta. Hæc simul & Raia et supra citati pisces è mustellino sunt genere, prolem tamen ore (ut alii solent eius speciei) suscipere nequeunt

queunt propter caudarum aſperitatem.

De Congro Caput XXX.

POſt planos piſces oblongi & lubrici citabuntur, & ante alios Conger ſubalbus, & teres qui ingentis Anguillæ ſpeciem præſefert. Hunc Iceſius ait omnibus gregalibus piſcibus duriorem, & ob raritatem carnium tenuiſſime nutrire, neque laudabilem præbere ſuccum, eum tamen ſtomacho minime eſſe moleſtum, aut incommodum, Idq; Galenus affirmat, qui dicit Congros parum afferre nutrimenti, cæterum facillime eorum carnes digeri, atq; ſecerni, ita ut mirer Albertum magnũ, quum dicit Congros natiua quadam proprietate lepram morbum generare. Congros in immenſam creſcere magnitubinẽ apud Sicyonem Peloponneſiam Eudoxus tradit, ita ut currum longitudine ſuperent. Porrò Archeſtratus in lib. de legibus uẽtris, Congros in Italia longe optimos iudicauit, quod mihi nequaq̃ ueriſimile uidetur. Quando neq; hodie aulæ principes, neq; ipſi cupediuoræ Congrum magnifaciant, ſoliq; Hiſpani Romanæ urbis inquilini eum exoticis quibuſdam pultariis incoctum, in ſummo honore habere uideantur.

De Murena Caput XXXI.

MVrenæ toto mari ſunt frequentes, ſed in Siculo longe maximæ, atq; optimæ, eas Co

lumella flutas appellauit, quod ſummis in aquis fluitent, unde accidat, ut in nimiis ſolis ardoribus exuſta cute ſeſe mergere nequeant, amiſſaq; flexuoſi motus agilitate capiantur. Sunt maculoſæ, et in collo aliquot ſtellas ad formam ſeptentrionis habere dicuntur, quæ ſtatim morientibus euaneſcant. Mira in his ſagacitas, nam ut ſe captas ſenſere, hamũ auidiſſime deuorant, dentibuſq; lineam protinus abrodunt, & effugiunt. Veteres Romanos a uiuacitate potius q̃ a ſaporis præcellentia Murenas æſtimaſſe crediderim, quoniã magna eorum copia in cotidianos uſus, uiuariis incluſa diutiſſime poterat aſſeruari, cæteris piſcibus, aut tedio carceris, aut uitio piſcinarum facile pereuntibus. Conſtat enim C. Hircium ex uiuariis epulo triumphali, dictatori Cæſari ſex milia Murenarũ mutua appendiſſe. Manſueſcunt, & de manu hominis eſcam accipiũt. Craſſus ille cognomento diues Murenam altilem adamauit, adeo ut fato functam aliquando luxerit, & tumulo indiderit. Extat quoq; illud ſalſiſſimum Craſſi dictum, quum L. Domitio admodũ ridenti, atq; admiranti, quod mortuã defleret Murenam, reſpondit mirum quidẽ eſſe quod extinctum piſcẽ lachrymis proſequeretur, ſed multo quidẽ admirabilius, quod ipſe tres a ſe elatas uxores, non lugeret.
Extulerat enim tres uxores Domitius, quas quidẽ

ueneno

ueneno, ut dotibus potiretur, sustulisse dicebatur. Aliquæ etiam fœminæ in delitiis Murenas habuerunt, ut Antonia Drusi, quæ uni spectatæ mansuetudinis gemmatas inaures addidit. Vescũtur humanis carnibus Murenæ, idq; Vedii Pollionis crudelitate uerũ esse apparuit, q damnatos seruos in uiuarium demergebat, ut illi non extemplo, sed paulatim in minutissimas discerpti partes Murenarũ morsibus absumerentur. Ferunt Murenas in cauda uitalem spiritũ habere, propterea illas aliquanto celerius interimi, si in extrema caudæ parte potius q̃ in capite fustibus uerberentur. Sanga Romanus poëta lepidus, cuius beneficio Athenæum latinum legimus, quũ Pyrgorũ in litore piscaremur, docuit Murenas ab antiquis exossari Plauti authoritate ut eorum carnes nullis impeditæ spinis gratiores redderentur, ingentẽq; ille Murenam binis bacillis utraq; manu comprehensis mediam astringendo, detergendoq; recte & festiue admodũ exossauit. Serpentes cum Murenis coire, quas sibilo è profundis in litus euocẽt, diuus Ambrosius & cõplures antiquorũ tradunt, cui opinioni Athenæus refragatur authoritate Andreæ, qui de his quæ falso creduntur librum edidit. Murenæ toto anno pariunt, estq; de genere earũ Murus robustior, & grandior, & unicolor Larici ligno, colore persimilis, ut

Aristoteli uidetur, quem Myrinum Plinius appellat. Inuenitur & Murena fluuialis multo minor, quæ unam tantum habet spinam, & Gallaria, authoritate Dorionis ab Athenæo nuncupatur, ita ut arbitrer hanc minorē Murenam intelligere uoluisse Athenæum pro ea, quæ à nobis Lampetra uocitetur, sed de hoc mox diffuse disseremus. Murenarum carnes non minus nutriunt, q̃ Anguillarum atq; Congrorum, ut Icesius asserit: Verum ab duritie quadam innata & ex tenaci humore laboriosissime digeruntur, sed à lactibus eximiis summam commendationem accipiunt, quibus Heliogabalum Cæsarem insana prodigalitate, quum in mediterraneis esset, aulam omnem, ac rusticos pauisse Lampridius in historiis affirmauit.

De Acu Caput XXXII.

Est & Acus de longorū genere, quæ a Græcis Rhaphis & Bellona dicitur, rostrum habet Gruis, uel Ciconiæ similitudine, colorem uero argenteum, spinam autem, ut Albertus magnus annotauit, uiridis coloris: hic piscis sero parit, & per æstatem tantum, utero dehiscente tempore partus, secus ac cæteris accidat piscibus, qui ipso uuluæ foramine pariunt, ut Aristoteles existimauit. Humidū, bonumq; succū eius carnes præbent, sed tardiuscule cæterorum cōparatione concoquuntur.

De An

De Anguilla Caput. XXXIII.

ANguillas, quod anguibus aſſimilentur M. Varro dictas exiſtimauit: naſcuntur ex limo, algarumq; putredine imis in lacubus et fluuiis nullo coitu, nullaq; fœtura, ut ait Ariſtoteles: uiuaciſſimæ ſunt, quoniam branchias habent perangustas, unde etiam fit, ut turbidas aquas difficillime tolerent. Reperiuntur & in mari Anguillæ secūdis amnibus deuectæ ſecus ac aliis contingat piſcibus, qui è mari ſubire amnes, allecti aquarum dulcedine conſueuerunt: & eæ quidem multo ſapidiores uidentur, q̃ ipſæ prognatæ, nutritæq; in amnibus, ueluti quæ uiſcoſum, lentumq; illum habitum penitus exuant ſalſarum aquarum egregio temperamento Neq; tamen credendū eſt, in alto ac profundo mari dulciorē deeſſe humorē, quo maxime piſces foueantur: Nam ut ait Ariſtoteles, in profundis uadis aquarum dulcium uenæ perennes exiſtunt, & in ipſa marinarum aquarum mole portio certa dulcioris humoris reperitur, quum maris aqua, neq; ſimplex ſit, neque, ut aliqui uoluerunt, purū elementū argumento ſunt uaſa cerea è nauigiis in altum demiſſa, quæ paucarum horarū ſpatio dulci aqua p meatus ſubtiliſſimos recepta, manifeſtiſſime replentur, ut Democritus ante Ariſtotelem, & utroq; poſterior Theophraſtus experimento deprehenderūt

Cæterum Anguillæ in mari rariſſime, frequenter uero in omnibus ferme fluuiis ac lacubus Italiæ capiuntur. Sed ingentes & ſapidiſſimas alit Vulſinenſis lacus, quarũ incredibilem multitudinẽ capi uidimus, in excipulis ad egreſſum Martæ amnis fabricatis, cũ Alexander Farneſius Cardinalis Leonẽ pontificẽ in eam amœniſſimam regionẽ ab urbe uenandi ſtudio ſecedentẽ regali magnificentia ſuſcepiſset. Anguillas omni ex loco, omniq; tempore & præſertim circa ſolſtitiũ Medici deteſtantur. Stomachis enim & renibus ſunt inimicæ, ſed præcipuũ ſentiunt nocumentũ ex earũ obſoniis, q̃ arenulas mingere conſueuerunt, quoniam illæ anguillari glutino in calculos cogi et aſtringi uideantur Podagra quoq; laborantibus manifeſte officiunt, nec ullis morbis medentur, ſic ut inique feciſſe natura uideatur, quæ tã ſuauẽ refutandis, expuẽdisq; piſcibus ſaporem indiderit. Cæterũ Anguillas minime noxias, ſed quæ propter exilitatem commode uerubus torreri non poſſint, gignit ſerius Cremonenſis agri fluuiolus, qui in Adduam excurrens Vidæ poëtæ paternas poſſeſſiones interluit.

De Lampetra Caput XXXIIII.

SVbeunt Arnum, & Tyberim Lampetræ, atq; in his præſertim amnibus ad generoſum habitum adoleſcunt, Anguillis, uel paruis potius Mu-

renis assimilantur: sunt enim lubricæ, & nigrican tes, tendente tamen earū parte prona ad cœruleū colorē, utroq; autē gutturis latere foraminulentæ, si quidē septenis paribus fistulis mirabili ordine a natura fabricatis acceptam aquā emittunt, quum branchiis omnino careant, nec cubitalem excedere magnitudinē soleant. Omnibus autē Galliæ Cisalpinæ riuulis, ipsisq; præsertim Ticini, atq; Adduæ emissariis multæ reperiuntur pretiosæ admodum, quanq̄ minimi digiti crassitudinē rarissime superent. Sed Romanis præcipua nobilitas a magnitudine atq; sapore, adeo, ut denis sæpe aureis singulæ uæniant, ipso præsertim uere quo maxime probantur: Neq; enim dum ieiunamus & frugi esse debemus, luxuria castigatur. Retulit Platina in culinariis suis duorum Cardinalium luxu, superbiaque certantium obsonatores centum aliquando argen teorum nummum uni Lampetræ pretium fecisse, quum in foro piscario ambitiosius contendendo eum piscem pertinaci, atq; insana profusione uelu ti ad hastā licitarentur. Lampetram neoterici quasi a lambendis petris dictam putant, quam Græcis Ga leum, Latinis uero Mustelam fuisse arbitramur. Eam Ennius poëta pretiosissimis æqualem facit, et Plinius bonitate Scaro proximā esse testatur, & Ambrosius gustu suauem uocat. Porrô Galeorum

plura

plura sunt genera, ut apud Aristotelē, Athenæum Oppianumq́;, ac ipsum præsertim Galenum licet intueri: dicitur enim piscis Mustela è Galeis, siue ex Mustelino genere, ut Theodorus Gaza paßim interpretatur, prolem ore suscipere & rursus emittere, ut illam à piscium maleficorū iniuria tueatur. Cæterum Galenus in. 3. lib. de alimentis Philotimū reprehendit, qui Galeum in ordine duras habentium carnes collocabat, quum Galaxius sit is piscis è genere Galeorum, quē latini Mustelam appellāt, piscis inquit & mollis & apud Romanos gloriosus Neq; enim ille uetus pariter, ac ineptus Galeni interpres unq̄ pro Galeo Mustelā interpretatus est. Quod profecto Theodorus fecisset, qui semper nominibus Græcis, pro uirili, latina uocabula reddere consueuit. Icesius pariter in lib. de materia, è genere Galeorum meliores & molliores Asterias appellauit, ita ut fortasse putandum sit eum pro Asteria Lampetram innuere uoluisse, quod Lampetra quasi à maculis, quanq̄ obscurioribus stellata sit, et mollis & delicata. Inuenio quoq; nonnullos authores, qui paruam Murenam pro Lampetra intelligant, ut ait Athenæus authoritate Dorionis, apud quem fluuialis Murena, quæ marina sit, multo minor Gallaria nuncupatur, quoniam unam tantū habeat Spinam. Potest quoq; accidere, ut idē sit Gallaria

ria

ria Athenæi, & gloriosus Galaxius Galeni unius literæ commutatione: neq; mirum eße debet, quum utriusq; authoris Græci codices corruptissimi habeantur: Albertus quoq; magnus Lampetram, Murenam paruam appellauit, qui quanquã sit ineptus & barbarus, minime tamen hoc somniasse putandus est, quum ex ueterum potius commentariis laboriosissime excerptis, q̃ a multo nobilioris ingenii acumine tot, tantaq; uolumina condiderit. Id uero me plurimum mouet, ut Galeũ pretiosum apud græcos, nostratem hanc Lampetram non esse existimẽ quoniam is Galeus qui Rhodi longe omnium delitissimus est, ab Archestrato in eo libro, quo uitam quærit Sardanapali, dicitur esse Accipenser, qui Plinio authore rarus inuentu est, & squamis ad os uersis conspicuus. Verum ipsi Græci infinita quadam nominum congerie Accipenserem appellant, ut q modo Ellopem, modo Callionymum, modo Anthiam, & pulchrum, & Calichthyn, quem etiã ministri cum tibiis coronati conuiuiis inferrent, eum uocare consueuerint. Sed ut arbitrer Lampetram antiquitus fuisse Mustelam, Plinius apertissime suadet, quum dicit in lacu Rhætiæ Brigantino Mustelam esse marinæ æmulam: Namq; is hodie lacus Hydrius est in Tridentinorũ finibus, qui proculdubio antiquitus fuit Brigantinus. Is emittit amnem

Clisium in quo Lampetræ reperiuntur. Sebinus quoq; Brixianorum lacus Brigantino proximus, q hodie Hiseius dicitur & Ollium amnẽ emittit, ut plures eius accolæ mihi affirmarũt, aliquando Lampetras Etruscis ac Romanis specie, saporeq; simillimas præbuit. Neq; propterea dixit Plinius marinæ æmulam, quia captã mari intelligere uelit, marinæ enim sunt, quæ in Arno ac Tyberi capiuntur. Distant siquidẽ longo interuallo pulparũ bonitate ab his, quas in alto mari expiscari aliquando solemus, quũ subaridæ, agrestesq; sint, ita ut exprimere Plinius uoluerit Mustelas, quæ nunq̃ mare attigerint sapore commendandas dulcibus in aquis reperiri. Neq; enim Pliniũ Lampetras paruas (quas Lampetroccias uocamus) Marinis comparare uoluisse credendũ est: nam si de paruis intellexisset, ad Brigantinũ ignobilẽ lacum & ipsis abstrusum in alpibus minime fuisset recurrendũ, quũ uti supra diximus, tota Gallia Cisalpina in omnibus fluuiolis ac riuis copiosissime reperiantur. Vnde uero Lampetram antiqui Mustelam appellarint, incertum est. Verũ ego piscẽ illum a longitudine, candoreq; uentris & a tergoris superioris subluteo colore (uti in quadrupedibus Mustelis uidemus) dictum esse putauerim. Fuere aliqui eruditiores nostræ tempestatis, q Lampetram apud Plinium Lumbricum fu

iſſe crederent, quum in nono dicat: Duæ omnino ſunt pinnæ longis piſcibus, ut Lumbricis & Anguillis & Congris, quū & Lampetræ ſint longæ et Lumbricis terreſtribus certo confinio aſsimilentur. Verū locum ibi deprauatū eſſe oſtendit Alcyonius uir doctus, quū Plinius eadem uerba ab Ariſtotele mutuatus eſſe manifeſte deprehendatur. Verba autē Ariſtotelis hæc ſunt ex lib. 1. de natura animalium: Quæ autē in genere natantium pedibus carent, hæc aut pinnis natant, ut piſces, quorum alii quaternas, binas ſcilicet parte prona & binas ſupina habent, ut Aurata, ut Lupus, Alii binas tantum qui longi, leuesq; ſunt, ut Anguillæ & Congri, aut nullas omnino habent, ut Murena, ſed ita mari utuntur, ut terra ſerpentes, modoq; ſimili repunt in humore. Theodorus autē uertit leuibus loco lubricis, quandoquidē in mendoſam Plinii lectionē incidit, nec ſatis animaduertit, quo pacto caſtigare eam oporteret, ut librariorū uitio lubricis dictionē in Lumbricis addito, m, litera abiiſſe oīno credendū ſit: Porrò Hermolaus in caſtigationibus Plinianis nihil de Lumbricis diſſeruit, in corollario autem apud Dioſcoridem, quum Muſtelam nominaret, quis nam is piſcis apud neotericos eſſet, cautiſſime ſubticuit, utpote qui de eo piſce nihil certi adhuc ſe comperiſſe meminerat. Quod ſi

hæc

hæc nonnullis q in explorata ueritate morosi sunt, minime satisfecerint, operæpretium erit eos Lumbrici nomen pro pisce apud aliquē idoneum authorem reperire, quod certe nunquã (nisi fallimur) uel acuratißima lectione poterit inueniri: At si lumbricus erit piscis, qui Lampetra dicitur, testimonio alicuius fortasse authoris ab inferis reuocati, quis demum contra piscis erit ipsa Mustela ab antiquis tantopere celebrata? quum nullus fere sit piscis palato gratissimus, cui suum nomen, idemq; antiquum non reddiderimus. Lãpetræ igitur suauissimæ sunt Martio tamen Aprilíq; mensibus tantum: nam incipiente æstate durescit neruus interior, qui illis pro spina est: cæterum delicatiore quodam condimento multo maiorem, q̃ ab ipsis pulpis, nobilitatem accipiunt. Necare enim eam in Cretico uino solēt, eíq; myristica nuce os claudere, & foramina illa totidem Cariophylis adimplere, in teganóq; conuolutam in spiras additis auellanis tritis, medulla panis oleo, uino cretico, aromatibusq; ad temperatiores prunas, certis momentis sedulo excoquere, quo condimento Leo. X. in minore fortuna, ioci causa, ut conuiuium exhilararet, Marianū Cucullatum salsum & ridiculum hominem memorabili impostura decepit: Namq; funem instar Lampetræ incoctum multóq; illo iurulento immersum grandi in patina

apposuit

appoſuit, ut notam omnibus eius edacitatem, gulamq; eluderet, qui iam magna pultarii parte abſumpta pſeudolampetram aggreſſus diu, multumq; cum ea maxillis ac dentibus inhærente colluctatus cachinnum cunctis tollentibus facetiſsime reſpondit, utinam ſic mihi ſæpius illudatis, nam in hoc condimento non modo funes, ſed & ipſas catenas, quibus inſani uobis ſimiles uinciuntur, & cum uoluptate quidem abſumerem. Cæterum Lampetrarum pulpis nullam uim noxiam ineſſe putandũ eſt, quando & duricie & lento pingui prorſus expoliatæ ſint, quibus maxime conditionibus piſces ſtomachis incommodi eſſe conſueuerunt. Dicere autem eas ab occultiore poteſtate neruis aduerſari, impudentis, uel ſcrupuloſioris ingenii eſſe putamus.

De Trocta. Caput. XXXV.

QVid Trocta Romanis antiquitus fuerit, haud facile adfirmauerim, quando unus tantum è Latinis Ambroſius, ſolusq; ex omnibus Græcis authoribus Aelianus Troctã nominarint, & id quidem admirandum eſt, quum omnium qui dulcibus in aquis generentur, hic piſcis longe nobiliſsimus æquali cunctarum gentium iudicio cenſeatur, quamobrem in hoc præſertim piſce condonandam mihi ab eruditis ueniam exiſtimo, ſi ingenue me nondum eius uocabulum à ueteribus uſur-

patum reperisse, minime inficiabor. Sed Troctam de Luporum genere fuiße apud antiquos crediderim, uti Moderatus Columella curiosos atq; oculatos lectores admonere uidetur, quũ Lupos sine macula piscinis includi posse asseueret, aliosq́; esse Lupos dicat, qui Varii appellẽtur, ita ut Luporũ alii sint sine macula, id est, marini, qui & amnes subeãt alii Varii, hoc est, fluuiatiles qui dulcibus in aquis generentur, unde & Troctam ab aliquibus inglorijs authoribus Variũ maiorẽ appellari uidemus: certe Trocta admodũ uaria est nigricantibus maculis totũ dorsum speciose pingentibus. Spigolæ uero unicolores potius atq; argenteæ esse uidentur, quanq̃ & ipsæ ueluti ad retinendam Lupini generis appellationẽ, subatris punctis, sed minoribus et languidioribus, q̃ in Troctis uideamus, notatæ sint Neq; enim arbitrandũ est Columellam per Lupos traductos in Ciminum & Sabatinũ lacus, uel Troctas uel Lutios intelligere uoluisse, superuacaneũ enim fuisset Troctas indidisse, quarum maximã copiam suburbani amnes omni tẽpore suggererent, ut ex Reatinis, Sublaqueanisq́;, & ex ipso Tyburtino Aniene quotidie uidemus. Præterea, neq; Romanæ luxuriæ neq; admirabilioris magnificẽtiæ fuisset, alios q̃ pelagios pisces illis in lacubus dissemi nasse: de marinis enim Columella loquebatur, &

quidem

quidem nobilissimis, ut de Auratis & Murenis si-
mul cũ Lupis ipsis clare testatus est, quos tamẽ oẽs
deficiente paulatim eorũ sobole, quum diu naturæ
repugnare nequiuerint, penitus interiisse manife-
ste uidemus. Improbumq; illud factum et dictum lu
xuriosum Philippi apud Cassinatem hospitem cer
tissimam facit coniecturã, Lupum illũ, quem ut in-
sulsissimi saporis expuerat, & probro subinde fue-
rat persecutus, fuisse Troctam, quũ in illis amnibus
Cassinatiũ, Soranorũ & Arpinatium Troctæ plu
rimum capiantur, quas Spigolis tyberinis pinguio-
ribus minime cõparandas Philippus esse iudicabat
Plinius quoq; aliquos Lupos a candore lanatos ap
pellari dicit, & illud quidẽ proprie & erudite: nã
Lupos, id est, Troctas in uniuersum secundum car
nes rubescere, Spigolas autẽ pelagias pariter ac ty
berinas insigni candore albicare clarissime constat
Cæterũ Troctam nõ facile in Tyberi reperies, si-
cuti nec ipsam Spigolam aliis in amnibus urbi pro
pinquis. Cur autem solus Ælianus Troctam amplio
re elogio celebrarit, propterea id accidisse putaue
rim, quod ille fuerit Prenestinus, apud quos Tro-
ctæ plurimæ subiectis in amnibus capiantur. Qua
etiam ratione Diuum Ambrosium antistitem Me-
diolanensem, ueluti Larianis Troctis assuetum
uulgato etiam tum eius piscis nomini inseruire

 uoluisse

uoluisse, credendum est. Sed Aelianus Troctam è genere marinorum facit, quæ cum Delphinis pugnare soleat, sic ut id nomen nostratæ Troctæ parū conuenire uideatur: eam dicit cōtinuos habere dentes & eos quidem incisorios, captamq; hamo nō retrocedere, sed continue sequi, ut eo deglutito, inferiusq; demisso lineam abrodat, propterea à piscatoribus hamos ansæ longioris fuiße excogitatos, saltatrixq; ab eo Trocta appellatur, quod & nos hodie uidemus, nam eas aduersos amnes, uel è præruptissimis etiam cautibus decidentes incredibili impetu subire compertū est: ab Nare enim fluuio in Velinum lacū, qui hodie pedelucus est. stupenda uelocitate uolucrum modo ascendere creduntur, qui lacus ab altissimo montis uertice certis primo coarctatus angustiis, & mox tota aquarum mole præcipitatus, nec subiectis quidē cautibus madefactis, ueluti è cœlo in ipsum profluentē Narem effunditur Nos quoq; Troctas maiores audiuimus in Larii ripis lasciuo excursu extremas arenæ margines aliquando ad iusti passus longitudinem prosulcasse. Troctæ longe omnium maximæ centum aliquādo librarū pondo Lario in lacu progignūtur, & quidem omni alio, uel marino etiam pisce sapidiores, præsertim si Maio mense & in Bresciæ torrentis ostio capiantur: mortuæ paucissimis horis summam

illam

illam ſaporis gratiam amittunt, quoniam ob pinguē illam teneritudinē q ociſſime computreſcunt. Coquuntur conciſæ in tabellas in lebetibus lapideis torno fabricatis, ſimplici in aqua, multo ſale indito aliaq; ſubinde accerſita condimenta penitus aſpernantur. Muſco enim quodam pruinæ ſimili paulo poſt ſponte emiſſo, rubentes pulpæ protinus efflo reſcunt, ita ut quū refrixerint multo gratiores eſſe uideantur. Morus tamen nobilis paraſitus, qui plurima, eruditioraq; in obſoniis pulmenta cōmentus eſt, Troctam cubitalem in præpinguis capi iure coquendam eſſe cenſebat, ſicuti & Phaſianū adultum quē mediocriter in eodē capi iure elixare, ac demū ad auertendam ariditatē, quæ torrendo conciperetur, omenti hœdini reticulo multis Cariophylorum clauis confixo inuolutū ad mitiorē prunarum uaporem in ueru percoquere conſueuit. Soleo ego plerumq; mirari quoſdam, qui ut ſapientiores uideantur, Benacinum Carpionem, Padanum Silurum & è mari plures piſces Larianis Troctis uel ante ponere, uel exæquare ſolent, et itē Soranæ Troctæ in eo genere principatum attribuant, quū maxime fallantur: Neq; enim obſoniorū adeo imperitus eſſe poſſum, ut temere de hac re iudicare ſim exiſtimandus, quū ex ſupero, inferoq; mari, cunctiſq; prope totius Italiæ lacubus ac fluminibus nobiliſſimos pi

ſces lautis ſæpe conuiuiis guſtauerim, et certa com paratione contulerim, ſed fortaſſe euenit, ut hoīes ea maxime præbent eſculenta, quibus à pueritia inſueuerint, uti nobili accidit Florentino, qui quū in cœna Leonis Pontificis pelagii piſces uario diſcūbentium iudicio certatim atq; impenſe laudarētur, extollatis, ut lubet, inquit, conuiuæ marinos piſces, ego certe Thraſymeniam Tincam conditā Leucophago, his ueſtris Triglis, Spigolis, et Rhombis prætulero: quod dictū ut inſulſum, omnibus præ riſu lachrymas excuſſit, & in prouerbiū paulopoſt receptum, authori, qui antea ignotus erat, maximā attulit claritatē. Aſſueuerat enim ille Tincæ piſci, q a Florentinis mediterraneis hoībus ſacri præſertim ieiunii tempore, in ſummo honore habetur. Troctæ pinguiores, ut ſunt Larianæ, multo ſucco replere corpora, genitalemq; humorem copioſe ſuggerere dicuntur, uti Auicena de omnibus prope piſcibus, ſi recentes & calidi comedantur, uno edicto pronunciauit, ægris tamē euidentiſſime nocent, utpote quæ tarde, laborioſeq; in ſtomachis atterantur & ſecernantur. At fluuiales, quæ aduerſo torrentiū impetu fatigantur, atq; occurrentibus inæqualium uadorum petris illiſæ caſtigatiora ſumina & aridiuſculas carnes oſtendunt, Medici blandiores ægris apponere, commendareq; non dubitant. Quas

etiam in paralyticorum cibariis magnopere laudauit ille Plinius, qui elegantē librum de morbis atq; remediis conſcripſit. Fuit is proculdubio Plinio naturalis hiſtoriæ ſcriptore & Plinio Cæcilio poſterior, uocatusq; eſt Plinius Valerianus Medicus cuius marmoreum ſepulchrum Comi, ubi Pliniorū familia floruit, in templo diui Probini, aquæ ſacræ labello ſuppoſitum & pulcherrimis inciſum characteribus conſpicitur.

De Tinca Caput XXXVI.

Tincæ nomen nouitium & recens eſſe uidetur, quando eius piſcis priſci authores uno excepto Auſonio, nuſq̄ meminerint. Eſt tamen celebratus apud Ciceronem quidam facetus orator Placentinus cognomine Tinca, qui fortaſſe ab eo piſce ſit cognominatus, quemadmodum Florentiæ Laurentius Medices ſenior, uti erat perurbanus, cuidam celebris familiæ ciui ſe domi Tincam ingentem exquiſita arte coctam falſo iactanti, Tincæ cognomen, quod illi poſtea fuit æternum, indiderit. Ego uero paluſtres hos piſces nullo in pretio apud antiquos fuiſſe putauerim, & propterea nullis literarū monumentis fuiſſe celebratos, meq; plurimū mouet Auſonius, qui Tincas & Lutios ignobiliſſimis piſcibus adnumerauit, neq; eū uetera uo-

cabula ſubditis nouitiis nominibus ſupprimere uolu iſſe credendum eſt, quũ cæteri omnes piſces ab eo ueteri nomine celebrentur. Sed Tinca q̃q̃ plebeius ſit piſcis, ſicuti tota ferme Italia conſpicimus & Auſonii quoq; teſtimonio notum eſt, quum dicit: Virides uulgi ſolatia Tincas, aliquando tamen in lautorũ menſas uenit, & ex his Romæ præſertim Marſicana e Fucino lacu, qui nunc Celanus dicitur. Fucinianæ labrum inferius attritum habent, quod eius generis inditium eſt, quippe quæ plurimũ ſaxoſo eius in lacus uado uolutentur. Fert & laudatiſſimas paruus ille lacus quartodecimo ab urbe lapide apud Bacanam Syluam, quã Antonino Pio notam itinerario eſſe uidemus, quibus nõ modo plebeii, ſed ſplendidi etiam optimates ſæpius ueſcãtur Nobilis ille inter aulæ proceres longe omniũ ætatis noſtræ popinalis lauticiæ ſtudioſiſſimus, qui ducenta milia aureorũ nummũ, in uentrem ſe condidiſſe aliquando gloriatus eſt. Tincas Bacanianas autumno captas, alio, laridoq; contritis, additiſque odoratis oleribus & multo aromate, in teganis ad uaporẽ tepidioris furni feliciſſime percoquebat. Fert & Tincas quanq̃ minores, ſapore tamẽ minime contẽnendo ſanctæ Praxedis lacus, in Latii, Sabinorumq; finibus, qui Regillus antiquitus fuit, illa nobili deuictis Samnitibus pugna celebratus, ſed eæ

cum

cum Rais & Squatinis, cæterisq; uilißimis piscibus apud Pantheon, ignobili foro infimis hoībus uenundantur. Platina in culinariis suis fœde lapsus est, quū Tincas antiquitus Mænas fuisse existimauit, quæ sine controuersia ii sunt pisces, qui Menulæ uel Giruli à Venetis appellantur, pisces inquam noti & Ciceronis authoritate uilissimi. Cæterum medici Tincis omnibus uim quandam ineße ad progignendam febrem existimant, quoniam maxime in cænosis degant, & putrescentis limi sordibus uescātur. Verum eas scissas per dorsi longitudinem, pedumq; & manuum plantis applicatas ardentis febris feruoribus plurimū aduersari quidam putarūt ex secta Iudæorum, qui quanq̄ sordide admodū, & ridentibus aliis talia experirentur, aliquando tamē ipsis æstuantibus exoptata blandimenta feliciter attulisse comperti sunt.

De Lutio Caput XXXVII.

LVtius nusquam mari, ubiq; autem stagnis ac lacubus cū Tincis frequentissime reperitur, qua una ratione, qui eum antiquitus Lupum fuisse existimant, manifeste cōuincuntur. Ausonius quoq; Lutium nominat cum Tinca, quem tamen ab olido nidore ingratum mensis esse testatur, propterea nō facile diiudicauerim, an is sit qui Lutius ab Italis, à Gallis uero Broscettus dicitur, quoniam is inter

gratos secundæ classis ipsorum fluuialium, in Gallia belgica atq; Britania censeatur. Venditant eũ omni tempore uiuum, innatantemq; ligneis uiuariis Britani, uentremq; illis ultro cultris aperiunt ad ostentandam eorũ pinguedinẽ, quæ plagis exprimitur, ut emptores aspectu suminis alliciantur, neque refutati propterea cõmoriuntur, coeũt enim protinus patentia uulnera Tincarum contactu, quod earũ tenaci illuuie, ueluti glutinoso medicamine solidentur. Thrasymenus lacus eius generis longe maximos, atq; optimos nutrit, bicubitales .n. aliquãdo excessere magnitudinẽ, post Thrasymenios ẽ Cimino, qui hodie Rusilloni lacus dicitur (fuit is uicus antiquitus Rus Syllanum) laudatiores Romæ habentur: Nam quos præbet Bracciani lacus, q olim Sabatinus fuit, & sapore & magnitudine sunt inferiores. Effigiem Lutii quum de Lupo ageretur, adamussim expressimus, ita ut posteri, quem ego piscem Lutium nominarim, minime sint dubitaturi, hic piscis admodũ salubris omniũ medicorũ iudicio putatur. Cæterum ab insulsa quadam pulparũ siccitate nullam unq̃ in optimatum mensis laudẽ uel commendationẽ adeptus est: ita ut ii nostrates Lutii cũ Gallicis dignitate minime sint comparandi, & te, tuosq; cõuiuas lautissime Ludouice aliquãdo deceperint, quũ obsonatores Galli incomperto adhuc

huc agresti illorum sapore dum emerent, sola proceritatis specie ducerentur, non enim maximi semp optimi, nam in omni genere piscium media ætas, quæ nondum summam magnitudinē impleuit Cornelii Celsi authoritate commendatur. Cæterum Lutiorum mandibulæ tostæ, in pulueremq; redactæ, si aurei pondere cum uino sumantur, in uesica & renibus calculos frangere consueuerunt.

De Rayna siue Burbaro Caput XXXVIII.

ALunt singuli Italiæ lacus suos pisces, qui cæteris eius generis anteferantur: Nam sicut in arboribus, cæterisq; animalibus uidemus, sic & in ipsis aquatilibus contingit, ut aliæ, atq; aliæ aquæ diuersis piscibus occultiore quadam proprietate, uel à terreno, uel à pastione, uel ab ipso demum cœlo prorsus accersita, non solum ad maiorē corporis amplitudinem, sed etiam ad ipsam saporis felicitatem plurimum conferre uideantur. Probare etenim ficus è Liguria solemus, Etrusca persica Vesuuinas uuas, a Clodia fossa, Padiq; ostiis melopepones, Appulas amygdalas, Campana malagranata, Picentes oliuas, è Romano agro poma apia, è Sabino pira mustea, Tarētinas iuglādes, Castaneas è Clauēna Rhæticis proxīa alpibus, Nursina rapa

& ex

& ex Vmbria expetita Romæ terræ tubera, ex a-
nimantibus itē boues Inſubres, iuuencas Romanas
Tuſcos apros, uitulas Surentinas, hœdos Vmbros,
Arietes Piſtorienſes, gallinas Patauinas & co-
lumbas Interamnenſes à magnitudine ſaporeq; plu
rimū commēdamus. Larius igitur lacus ob longitu
dinē a Virgilio maximus nuncupatus, piſces longe
omnium maximos gignit, Troctas centum aliquādo
librarū pondere & Burbaros ducētarum: Sed Bur
bari illi ingentes uideri potius liquidis ac perſpi-
cuis in undis q̄ capi retibus poſſunt, quum ea impo
tenti impetu plerumq; dilacerent, ſubeunt ſolſtitii
diebus umbroſos ſpecus, in rupibus Licinianis, quæ
ſunt in aduerſa Larii ripa contra Inſulā, Euripūq;
illum gemmeum à Cæcilio Plinio celebratum. Eos
induſtrius quidam ſacerdos ſagittis arcubaliſta e-
miſsis, quum in profundo quieſcentes fuſcinis atq;
tridentibus attingi non poſſent, uulnerare conaba
tur, neq; tamē ſagittæ longo alligatæ funiculo, niſi
auerſis officiebant, quum illa ſquamarum ſerie tho
racati earum ictus facile repellerent. Sunt & in
Mantuano lacu, qui reſtagnante Mincio amne la-
te diffunditur, Burbari piſces ſapore longe optimi
Nam Lariani ſola magnitudine ſunt inſignes, ra-
ro ii bipedalem excedere magnitudinē ſolent, lati
ſunt & ingentiū, ſubauratarum ſquamarū ſpecie,
rotun

rotundoq; item labro auri colorem referente, pinnisq; pariter subcroceis, longe pulcherrimi: eos Veneti Raynas, ipsi uero Ticinenses, Placentiniq; & cæteri Padi accolæ Carpenas appellant. Humidiores carnes, sed tamen innoxias habent, quod non tenaci, sed aqueo potius humore abundent. Lingua autem maxime ualere dicuntur, nam & sapore præstat, & uim habet augendæ Veneris, sicuti in Tincarum & Anatum linguis experimur.

De Polypo, Sæpia, & Loligine.
Caput XXXVIIII.

PRæter squamosos pisces, & lubricos & planos, est etiam mollium genus. sic dictum, quoniam ad tactum molle sentiatur, ut sunt Polypi, Loligines, & Sæpiæ. Constat Polypus corpore admodum paruo, & in medio ad emittendam aquam fistulato, quod pluribus brachiis, & crinibus instruitur, quibus uti est omnium ferme piscium solertissimus, obuia quæq; comprehendit, ligat, inuoluit, atq; flagellat, & ipsis deniq; ostreis siliceo tegumento egregie munitis insidias molitur. Sunt enim ei cirri multiplices, plurima in extremis prætenturis acceptabula, itemq; frequẽtes pediculi, manusq; plicatiles, quibus admiranda facinora dum uenatur, edere consueuit: hiantibus siquidem conchis lapillum imponit, ut illis sese occludendi facultatem eripiat

Leonem

Leonem, qui ualidam Murenam chelarum forcipibus necat, cirris inuoluit, complexumq; sugendo paulatim interimit. Repit quoq; frequenter in terram, oleas ascendit, & in ædificia aliquando transgreditur. Refert Plinius Polypum insignis audaciæ, ac magnitudinis in cetariis Hispaniæ irrepsisse noctu ad lacus ligneos, salsamentaq; exedere, & populari consueuisse, ad extremũ præfectis fures obseruantibus, latratu canum deprehensum, expugnatumq; totius familiæ concursu, atq; ægre telis ac tridentibus fuisse confectũ, cuius cadauer ad insignis pugnæ memoriam Trebius Niger proconsuli L. Lucullo transmiserit. Polypus ultra bimatũ non uiuit, quẽ expirare in Venere aliqui prodiderunt. Caput eorum chartilagine constat, quæ celeriter durescit, immaturamq; illis senectam adferre solet. Carnes Polyporum Galeni atq; Athenæi authoritate duræ sunt, & difficillime digestionis. Si uero concoquantur, nõ omnino malum, aut exiguũ præbent alimentum. Salsugine autem sua Veneris pruritum excitant, & mirifice languidis atq; defessis auxiliantur. Afferuntur Venetias ex Illyrici Dalmatiæq; ora sale inueterati, quorũ acceptabula & extremitates cirrorum à senibus ad parandam sobolem expetuntur. Alexis poëta in Pamphila, ut citat Athenæus, quum incitamenta Veneris percense

cenſeret, Bulbum, & Polypum ante alia celebrauit Plinius quoq; ille, qui de medicina librum conſcripſit, ut alibi diximus, Polypos cardiacis conferre arbitratus eſt. Sæpia autē & Loligo in hoc differunt, quod Sæpia latior, Loligo longior eſt: hæc rubrum, illa nigrum in timore liquorem emittit. Ineſt Loligini, quæ hodie Calamarium dicitur, gladiolus perſpicuus & Chryſtallo perſimilis: Sæpia autem corpulentiā quandam habet inter ſpinā & os mediā naturæ fungoſæ atq; friabilis. Vtriq; ſicuti et in Polypo, ſunt barbæ, crines, & acceptabula, ſed aliquanto breuiora, quibus eſcam corripiunt: corporum uero aluei aliquanto capaciores q̄ in Polypis, quod natura prolixioribus poſtea capillamentis in Polypo compenſarit. Sæpia, ut ait Athenæus in lib. de medicina piſcium, elixa uentri confert, ſuccus eius ſubtilem reddit ſanguinem & mouet criſim ꝑ hæmorrhoidas. Oua autē eius authore Plinio urinam cient, renumq́; pituitas detrahunt. In uniuerſum uero molliū genus difficillime in ſtomachis concoquitur, ſi autem coquatur plenius nutrimentum præbet. Qua ratione, ut ait Athenæus, Venerē excitare dicuntur: nam in concoctionibus primis, quū maxime laboratur, uentum plurimum generari neceſſe eſt, quo maxime uirilia inflentur, & Venus ipſa uel in ſenibus quanq̄ languidula, reuiuiſcat.

Nobis uero manifeste compertum est, quæcunq; obsonia ex mollibus piscibus conficiantur, in stomachis studiosorum, aut ociosorum ægerrime coqui, multaq; subinde incōmoda corporibus adferri, quoniam primæ digestionis uicia in hepatis, ac uenarū secretionibus recte corrigi non possunt, neq; sanguis ad idoneam puritatem elaborari, qua maxime de causa, Clementi Pontifici Maximo ex huiusmodi mollibus obsonia appetenti, in mensa palam totum eorum genus sæpissime sim detestatus.

De Locusta. Caput. XXXX.

Mollibus piscibus Crustacei succedunt, inter quos Locusta primam obtinet dignitatem, eam Aristoteli Carabum esse Theodorus existimauit. Oppianus autem pro Carabo Leonem intelligit, qui Theodoro sit Cammarus: nā ubi prælium Carabi cum Murena multis uersibus elegantissime describit, Carabus denticulato forcipe instructus exprimitur, quo Murenæ collum corripiat. Cæterum sine controuersia Locusta est Carabus, quanq̄, ut ait Hermolaus, hæc nomina confundantur. Pedibus siquidem eius forcipes desunt, ut ait Aristoteles, Præterea Locustam corpore rubenti, aculeato & aspero esse constat, ut ex Suetonio etiam apparet, qui Tiberium ait, apud Capreas piscatori faciem Locusta perfricari iußisse, quod

ille à tergo insulæ per deuia atq; aspera, ut Locu stam dudum captam offerret, ad se improuisus ere psisset. Contra uero Cammarus, qui Leo apud Plinium est, uti etiam nunc uulgari appellatione nuncupamus, & forcipes habet pro manibus & corpore leui atq; cœruleo, multisq; subnigris maculis splendet, ut Aristoteles pulcherrime depinxit, & nos quotidie uidemus, quē etiam Astacum appellauit Oppianus, nos uero Cammaros appellamus eos q dulcibus in aquis reperiuntur, ad paruorū Leonum effigiē, qui dum coquuntur, protinus rubescūt Eorum maxima habetur copia in Gallia Cisalpina quæ est frequētibus amniculis irrigua. Sunt et Maiæ grandiores, rotundiore uentre, gressu in terra segnes, in aquis autē uelocißimæ, Veneti Granceuolas uocant, quarum rotundioribus testis specula includere ad elegantiam solent. Sunt & Paguri, Granciporri hodie nuncupati. Itē Squillæ, siue Chelis, quas Oppianus, cæteriq; omnes Græci Carides appellant, eas mirum in modū commēdauit Apitius in coquinario opere, Romani hodie Cammerugias & Pernocias uocant. Sunt qui arbitrentur Squillas esse id Cancrorum genus, quod Gibbum Aristoteles appellauit, uidentur enim Squillæ ad modum Gibbæ. Quid autem sit Squilla Iuuenali illo in carmine:

 Aspice

Aſpice quam longo diſtendat pectore lancem
Quæ fertur domino Squilla.

Ego putauerim illum Cruſtaceorũ nomina confu diſſe, uoluiſſeq; intelligere pro Squilla Locuſtam, aut Leonẽ, qui dominis apponi conſueuerint, per Cammaros autẽ illos ſcilicet paruos deſignaſſe, q Locuſtarum ingentium collatione, ueluti minutili, ignobilioribus conuiuis apponerentur, in uniuerſum Cruſtacea ab ouis cõmmẽdatiora ſunt, pinguеſcereq; ſolent pleniluniis: authore autẽ Galeno totum Cruſtatorum genus ob carniũ duritiẽ difficillime concoquitur, ſalſumq; humorẽ adgenerat, ſed aliquanto mitiorẽ ipſis Teſtaceis, de qbus mox agemus. Cancri autem et Cancelli, qui caudam nõ habent, latoq; corpore & ualde rotundo conſtant quiq; colore ruſeſcunt, & appenſi lineis apud ſacellum Hadriani pontis uenundantur, Hecticis et lenta febre laborantibus mire cõueniunt, quoniã humidũ, leueq; et ualde refrigerans alimentũ præbent, præſertim ſi (uti præcipit Galenus) in aqua prædecocti magna ex parte ſalſuginẽ innatam ex uerint: hunc Cancrum q græce eſt Carcinus, ſi in patella uratur uiuus, ſub canis ſyderis ortum, quũ ſol in Leonẽ Zodiaci tranſit, a rabido cane commorſis mirifice auxiliari Aeſchrion Galeni præceptor affirmauit. Pelops autem Medicus Galeno

et i...

etiam familiaris id a qualitate materiæ ipsius Cancri, non autē a peculiari eius naturæ proprietate prouenire testatur, cuius opinionē nemo ferè secutus est. Sed Dioscorides intellexit de fluuialibus Cancris, quos cum uite alba concrematos admista gentiana, rabie affectis prospere semp exhibuit.

De Ostreis & aliis Testaceis Caput XLI.

E Testaceorū genere Romæ in pretio habentur Ostrea, Pectunculi, & Tellinæ. Ostrea mittit Corsica. sed raro et sæpe olida, quoniā aduersis tempestatibus impedita nauigatione, uel prædonibus Mauris intercluso mari, non facile ad urbem perueniūt. Eæ uero quæ a Pisauri litore paucis ante annis afferebantur, extincta ueluti earum progenie penitus abierunt. Ostrea quum Romana res magnitudinis atq; luxuriæ fastigium teneret, à Brundusio in Lucrinum lacum transportabātur quæ ueluti ea peregrinatione gaudentes, adoptatæque dulcibus aquis mirifice pinguescebant. Fuereque Ostrea adeo in honore ipsis gulæ proceribus, ut in remotissimas a mari regiones ligneis lacubus apportarentur. Refert Athenæus Apitium nobilem parasitum, qui superioris nomine appellari promeruit, uasis summa industria fabricatis ad Traianum in mediterraneis

Meſopotamiæ contra Parthos *bellum gerentem recentiſſima* Oſtrea *detuliſſe: ea maxime probantur, quæ magnarum nauium carinis adhærent, & ab urinatoribus de manu colligũtur.* In *uniuerſum* Oſtrea, *ut ait* Galenus *ſalſum humorẽ aggenerãt, & præſertim ſi cruda comedamtur, propterea tentiginem in ſalacibus plurimũ adaugent, aluũ quoq; ea mouere* Plinius Medicus *aſſerit, qui & eorum teſtas ambuſtas diſſentericis prodeſſe, frixam uero eorum carnem a ueneno comeſti* Leporis *marini liberare teſtatur.* Plinii *autem naturalis hiſtoriæ ſcriptoris authoritate, ſtomachum reficiunt, faſtidiis medentur, molliunt leniter aluum, tenaſmonicos iuuant, &* Veneris *pruritum ſalſugine ſua uehementer incitant, coctaq; in teſtis diſtillationibus proſunt.* Affinẽ Oſtreis Pectines *ſiue* Pectunculi, *quos hodie* Conchulas *dicimus, naturam atq; ſaporem habent. Sunt ſtriatæ & ſubrubra carne, & in* Tarentino *ſinu laudatiſſimæ, & grandiores quæ auriti* Pectines *latine appellantur, unde* Horatius *dixit:*

Pectinibus patulis iactat ſe molle Tarentum.

Sequuntur *paruæ illæ* Conchulæ *à ueteribus latinis* Mytili, *à* Romanis *autem hodie* Græco *nomine* Tellinæ *nuncupatæ, quæ bellariorum locum obtinent, ſunt enim gratæ guſtui, uerum arenulis ſcatent*

tent

tent & propterea calculosis officiunt. Cinerem earum casum pilorum in palpebris prohibere Oribasius affirmat. Sunt & alia Concharum genera prope infinita, ut Purpuræ, Buccinæ, Aures, Digiti, Vngues, Patellæ, Cochleæ, quæ consulto prætérimus, quoniam suburbano in mari rarissime capiantur. Est & Echinus non ingratus principum mensis spinoso castaneæ tegumento assimilatus, cuius generis est Echinometra multo maior, in alto tantum mari progenitus, quem Aristoteles urinæ distillationibus efficacissime mederi testatus est, uenit & inter mensarum delitias Vertibula siue Vrtica, callus quidam ad magnitudinem iuglandis cuius durities, ut ait Aristoteles, media est, inter testam & corium, colore subpallido & rubenti, ea frequenter in Pyrgorum litore ad Centumcellas reperitur, quam sicuti palato iucundissimam, ita et stomachis minime insalubrem esse coniicimus.

De Salsamentis Caput XLI.

SVperest ut de Salsamentis pauca attingamus, quæ adeo in honore apud Græcos fuerunt, ut Athenienses Chereptrili, qui salsamenta uenditabat, filios in gratiam patris ciuitate donarint. Romani quoq; huic rei plurimum studuerunt, ut ex Plinio licet coniectari. Garum ante alia in pretio fuit, liquamen ex salitorum Scombrorū muria con

fectum, quod in uarios culinæ usus ueniebat, conficiebatur optimum in Aphrica, quod sociorũ quoque appellatum est. Sed id hodie penitus exoleuit. Maxima nunc gratia est Cephalorum ouis, quæ geminis folliculis circuncisa parte suminis, recentibus Cephalis eximũtur, quæ Græco nomine passim Oa Taricha, id est, salita nuncupantur. Secundum Oa Taricha eminet Cauiarium, quod ex Sturionũ ouis in Ponto conficitur, ita ut salita in massam ingentem cogantur, & cadis includantur, cruda ea comedimus, uel in panis crustulis ad prunas ustulatis, modico enim igne salsamẽta in uniuersum indigẽt, authoritate Athenæi, qui quum de celeriter factis loquimur, in prouerbium cessisse ait, citius q̃ salsamenta coquantur, sicuti de Asparagis latini usurparunt. Cauiaria Iulio secundo pontifici maximo mirifice placuerunt, quod deiectum ei ciborum gustum sæpius alleuassent, & siti, uinisque pariter, ut in senibus accidit, mire lenocinari uiderẽtur. Sunt etiam in summa commendatione ex ipsis Sturionũ pulpis Spinalia, sic uulgo nuncupata, quæ laricinis lignis assimilantur. Laudant & Moronem, ignoti nobis piscis prædura frusta, ualdeque rubentia, quæ Mæotidis paludis accolæ mercimonii causa transmittunt, ea prius exedi commode non possunt, nisi aquæ calidæ perfusione molliantur. Sardæ quæ Pli

nio

nio, Theodoroq; sunt Trichiæ, itemq; quæ uocantur uulgo Aleces aliquanto Sardis minores, in magno usu, alendis familiis existunt. Sunt ii digitales pisciculi, qui longe optimi in Liguria saliuntur: eos aliqui Apuas esse uoluerunt, quæ authoritate omnium fere antiquorum ex limo fiunt, & in magna copia apud Pyreum Athenarum portum capiuntur. Ex Cimbricis quoq; litoribus Aringhæ, pedales pisces in cratibus sale ac fumo inueterati nobis afferuntur, quibus Hermolaus cum eas citaret proprium nomen non indidit, utpote qui Alecis uocabulum ab illis gentibus usurpatum nō probabat. Adducuntur quoq; ex finibus Gothiæ, atq; Noruegiæ cubitales Merlucciæ, adeo duræ et extentæ, ut fustibus assimilētur, quas in delitiis Germanorum, qui urbem incolunt, esse uidemus. Sed Thynnis præcipue fora omnia & tabernæ salsamentariorum replentur, de quibus late in proprio capite disseruimus. Salmones etiam Gallia Belgica quotannis mittit, sed in plebis usum, quum saliti pristinam nobilitatem amittant. Cæterum ex salitis palmam, omnium confessione ætate nostra obtinent Carpiones ex Benaco lacu, qui subfrixi modice saliuntur, referunt ii Troctarum saporem, atq; ipsam corporis speciem, nam & pulpæ eorum rufescunt & argentea tergora uariis punctis depin-

guntur. Sed quæ in Troctis nigra sunt, in Carpionibus rubra conspicimus, ita ut is piscis, qui Ausonio Salar uocatus est, proculdubio esse uideatur, quum in Mosella dicit :

Purpureisq; Salar stellatus tergora guttis.

Nullibi q̃ in Benaco ex omni Italia Carpiones gignuntur, propterea factum esse crediderim, ut antiqui qui de piscibus scripserunt, ueluti de ignoto pisce potius q̃ de ignobili nullam fecerint mentionē. Porrò omnis generis Salsamenta sanguinem inflamant, bilem augent, & stranguriis obsunt: his uero qui multa insulsa pituita repletum habent stomachum, siccando, detrahendoq; auxiliantur, immoderate uero his utentes, uel etiā senes ipsos uehementer ad Venerem incitare pleriq; authores tradiderunt.

FINIS.

ANTIQVA ET RECENtiora nomina Piſcium marinorum, Lacuſtrium, & Fluuiatilium, quæ in Iouii commentariis continentur.

Galeus

Murus

Roſcettus

Vertibu

